

Nautički turizam Primorsko-goranske županije

Kirinčić, Veronika

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:792045>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij

VERONIKA KIRINČIĆ

Nautički turizam Primorsko-goranske županije

Nautical tourism of Primorsko-goranska county

Završni rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u turizmu

Nautički turizam Primorsko-goranske županije
Nautical tourism of Primorsko-goranska county

Završni rad

Kolegij:	Specifični oblici turizma	Student:	Veronika KIRINČIĆ
Mentor:	dr. sc. Daniela GRAČAN	Matični broj:	25254/20
Komentor:	dr. sc. Marina BARKIDIJA SOTOŠEK		

Opatija, lipanj 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Veronika Kirinčić

(ime i prezime studenta)

25254/20

(matični broj studenta)

Nautički turizam Primorsko-goranske županije

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 03. lipnja 2024.

Veronika Kirinčić

Potpis studenta

Sažetak

Kao što sam naslov govori, ovaj završni rad ima za cilj analizirati stanje nautičkog turizma Hrvatske, odnosno regije u kojoj se počeo razvijati: Primorsko-goranske županije. Završni rad je podijeljen u četiri cjeline. Unutar prve cjeline objašnjen je sam pojam nautički turizam, njegov razvoj, povijest te načini na kojeg ga je moguće podijeliti. Osim definiranja samog pojma u prvoj cjelini ukratko je definiran i sam nautički turizam Hrvatske. Druga cjelina ukratko opisuje osnovna obilježja Primorsko-goranske županija kao što su geografska obilježja, klima i prometna povezanost. Unutar treće cjeline analizirani su kvantitativni pokazatelji i okruženje nautičkog turizam županije. Kvantitativni podatci opisuju ponudu i potražnju nautičkog turizma županije. Analiza okruženja opisana je pomoću SWOT i benchmarking analize. SWOT analiza prikazuje unutarnje i vanjske čimbenike koji utječu na nautički turizam županije, a benchmarking analiza uspoređuje županiju sa konkurentskom Splitsko-dalmatinskom županijom. Četvrta cjelina prikazuje na koji način se nautički turizam županije može i mora razvijati u budućnosti. Iako povoljan položaj županije doprinosi konkurentnosti ovog specifičnog oblika, naspram Splitsko-dalmatinske županije, Primorsko-goranska županija nije dovoljno konkurentna kako bi bila vodeća županija nautičkog turizma u Hrvatskoj. Definiranje trenutnog stanja nautičkog turizma županije omogućiti će razvoj novih ili unapređenje dosadašnjih metoda razvoja ovog oblika turizma županije.

Ključne riječi: nautički turizam; Primorsko-goranska županija; luke nautičkog turizma; razvoj nautičkog turizma

Sadržaj

Uvod	1
1. Općenito o nautičkom turizmu	2
1.1. Definiranje nautičkog turizma	2
1.2. Povijest nautičkog turizma	4
1.3. Razvoj nautičkog turizma	5
1.4. Vrste i podjela nautičkog turizma	7
1.4.1. Humanistička škola	7
1.4.2. Znanstveno-praktična škola	8
1.5. Nautički turizam u Hrvatskoj	11
1.5.1. Povijest nautičkog turizma u Hrvatskoj	12
1.5.2. Zakonski okvir nautičkog turizma u Hrvatskoj	13
1.5.3. Trenutno stanje nautičkog turizma Hrvatske	14
2. Obilježja Primorsko-goranske županije	19
2.1. Geografska obilježja županije	19
2.2. Klima županije	20
2.3. Prometna povezanost	21
3. Analiza nautičkog turizma Primorsko-goranske županije	23
3.1. Kvantitativna analiza	23
3.1.1. Ponuda	23
3.1.2. Potražnja	27
3.2. Analiza okruženja	30
3.2.1. SWOT analiza	30
3.2.2. Benchmarking	33
4. Budućnost nautičkog turizma Primorsko-goranske županije	38
Zaključak	40
Bibliografija	42
Popis ilustracija	47

Uvod

Jedna od najznačajnijih gospodarskih grana svijeta koja je povezana sa putovanjem je turizam. Od organizacije prvog putovanja Thomasa Cooka, do dan danas razvile su se brojne vrste i oblici turizma. Vrste turizma temeljne se na određenom statičkom kriteriju kao što je na primjer trajanje boravka turista, dok se specifični oblici turizma definiraju kao turistička kretanja koje turiste pokreće na putovanja u određenu destinaciju koja je uvjetovana određenim motivom. Turistička ponuda te destinacije prilagođena je sadržajima, proizvodima i cijenom ostvarenju željenoga doživljaja interesa turista. Postoje dvije vrste specifičnih oblika turizma: zasnovane na prirodnim resursima (zdravstveni, sportski, nautički, seoski, lovni i ribolovni i dr.) i zasnovane na društvenim resursima (kongresni, kulturni, gastronomski, vjerski, casino-turizam i dr.). Zahvaljujući razvijenoj obali i velikom broju otoka, jedna od najpoznatijih specifičnih oblika u Republici Hrvatskoj je nautički turizam. Nautički turizam počeo se razvijati uslijed velike globalizacije i povećanjem želje ljudi za boravljenjem u prirodi, pogotovo na moru. Njegova pojava omogućila je produljenje turističke sezone i razvijanje hrvatske obale. Kao početkom nautičkog turizma smatra se izgradnja marine Punat koja je smještan Primorsko-goranskoj županiji.

Predmet istraživanja ovog završnog rada je razvoj nautičkog turizma s naglaskom na Primorsko-goransku županiju. Cilj ovog rada je definirati pojam nautički turizam te njegov utjecaj u Primorsko-goranskoj županiji. Svrha završnog rada je analizirati razvoj nautičkog turizma u Primorsko-goranskoj županiji. U izradi ovog rada korištene su metode komparacije, deskripcije, statistička, povijesne te analize trenutnog položaja nautičkog turizma Primorsko-goranske županije.

Završni rad podijeljen je na 4 cjeline. Unutar prve cjeline objašnjena pojam nautičkog turizma, njegova podjela i nautički turizam u Republici Hrvatskoj. U drugoj djelu rada definirana je klima, geografski položaj i prometna povezanost Primorsko-goranske županije. U trećem djelu rada analiziran je nautički turizam u Primorsko-goranskoj županiji kroz poslovanje nautičkih luka, benchmarking i SWOT analizu. U četvrtom dijelu rada analiziran je plan razvoja nautičkog turizma u Primorsko-goranskoj županiji i izgradnja nove ACI marine u Rijeci.

1. Općenito o nautičkom turizmu

U drugoj polovici 20. stoljeća pojavom specifičnih oblika turizma pokušao se smanjiti masovni turizam koji se tada počeo pojavljivati. Osim zbog masovnog turizma, svrha specifičnih oblika turizma udovoljavanje potreba suvremenim turistima tj. njihovim interesima.¹ Specifičnost nautičkog turizma je boravak ljudi na plovilima koja se mogu nalaziti na moru, rijekama ili jezerima. Osim boravka na plovilima, karakteristika nautičkog turizma su i marine ili luke koje su namijenjene za njihov prihvata. U nastavku ove cjeline definirana su obilježja nautičkog turizma, podjela nautičkog turizma te razvijenost nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj.

1.1. Definiranje nautičkog turizma

Svaki oblik turizma teško je definirati kao zaseban pojam, zato se svaki oblik turizma definira kao spoj dvaju pojmova. Pojam nautički turizam dolazi od dvaju pojmova- nautički i turizam. Sada kada je pojam turizam objašnjen, moguće je definirati nautički turizam. Pojam nautičkog turizma definirali su brojni autori objašnjavajući ga pomoću aktivnosti koje se unutar tog oblika obavljaju.

Jedan do tih je i Oliver Fio koji je nautički turizam definirao kao putovanje u turističke svrhe pomoću posebnih plovila, specijaliziranih za putnike, na moru.² Definicija Josipa Šamanovića je nešto detaljnija te nautički turizam opisuje kroz aktivnosti i boravak turista – nautičara na svojem plovilu ili iznajmljenom radi rekreacije, bavljenja sportom i razonode.³ Sličnu definiciju dao je i Vlatko Jadrešić, koji nadodaje da u nautički turizam ulaze i usluge koje su nastale iz plovidbe te tip organizacije putovanja.⁴ Autor Tihomir Luković je pomoću definicije turizma od K. Krafta i W. Hunzikera, nautički turizam definirao kao „ukupnost aktivnosti i odnosa koji su uzrokovani boravkom turista-nautičara u lukama nautičkog turizma ili izvan njih, te korištenje plovnih objekata, kao i drugih objekata vezanih uz

¹ Hrabovski-Tomić E.: *Selektivni oblici turizma*, Novi sad, 2008. str. 21.

² Fio O.: *Ekonomski i društveni značaj suvremenog pomorskog prijevoza osoba*, Split, 1968., preuzeto iz Hrabovski-Tomić E. op. cit. str. 137.

³ Šamanović J.: *Nautički turizam i management marina*, Split, 2002. str. 54.

⁴ Hrabovski-Tomić E. op. cit. str. 137.

nautičku aktivnost, radi rekreacije, sporta, razonode i drugih potreba.“⁵ Postoji niz drugih autora koji su pridonijeli definiranju ovog oblika turizma, ali najprimjenjivija definicija je kombinacija definicija Krosa i Dančevića i Brajkovica. Kombinacija dviju definicija opisuje nautički turizam kao ukupnost usluga i odnosa koji proizlaze iz kretanja ljudi na plovnim objektima po moru u turističke svrhe i potreba za aktivnostima i putovanjima na moru, počevši od malih lađarenja i jedrenja do različitih vrsta putovanja motornim plovilima.⁶

Naravno sve definicije autora su različite iz razloga što svaki autor daje definiciju na temelju svojeg viđenja ovog oblika turizma. Također većina definicija je na engleskom jeziku te prilikom prijevoda na hrvatski dolazi do značajnijih pogrešaka tumačenju u prijevodu. Mnogi autori definiraju nautički turizam kroz njegove slične, ali jako različite pojmove kao što su: *yacht tourism*, *leisure boating*, *marine tourism*, *maritime tourism* itd. Svi ovi pojmovi mogu se povezati sa pojmom nautički turizma, ali bitno je znati razlike između njih.⁷

Yacht tourism povezan je s nautičkim turizmom jer se unutar njega definira plovidba. Ovaj oblik turizma se povezuje s pojmom yachting koji predstavlja upotrebu vodenih plovila (jahti) u sportske svrhe. Nastao je od nizozemske riječi *Jacht* što u prijevodu znači lov. Ako se nautičar plovi pomoću jedra, to se naziva jedrenje, a ako se nautičar plovi motornim čamcem, plovilo se naziva gliser. Ovaj oblik turizma se može smatrati dio nautičkog turizma, ali ne može biti njegov sinonim iz razloga što se unutar ovog oblika naglašava sportska svrha plovidbe.

Leisure boating je vrlo teško povezati s nautičkim turizmom. Njegova definicija nastala je iz izvedenice *leisure boat* koji se vezuje za manja plovila koja najčešće imaju kapacitet za dvoje ljudi te su predodređeni za kratka putovanja, jednodnevne izlete ili ribolov. Nisu predviđeni za duži boravak te se iz tog razloga ovaj oblik ne može povezivati sa nautičkim turizmom.

Pojam *marine tourism* autori su definirali kao oblik turizma koji se snažno vezuje uz plovidbu i razonodu na morima i oceanima, odnosno turističke aktivnosti koje se provode na velikim brodovima koji plovo na velikim vodenim prostorima. *Marine tourism* razvio se u Austriji i na Novom Zelandu. Ovaj oblik turizma bavi se širim aspektom mora i turističkih

⁵ Luković T. i suradnici: Nautički turizam Hrvatske, Split, 2024. str. 21.

⁶ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M.: Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2011. str. 190.

⁷ Luković T. i suradnici. op. cit. str. 22.-23.

događanja na njemu. Iz ovog oblika nastao je novi pojam CMTS- *coastal and marine tourism*. CMTS nastaje od dvaju pojmova: *marine tourism* i *costal tourism* te se definira kao „obalni i morski turizam koji se odnosi na one rekreacijske aktivnosti koje uključuju putovanje izvan mjesta stanovanja koje kao domaćin ili u središtu imaju morski okoliši/ili obalno područje.“

Autori ponekad povezuju pojam *maritime tourism* sa nautičkim turizmom, ali često se stvari pomutnja između *maritime* i *marine tourism*. Kao što je već objašnjeno *marine tourism* se vezuje uz plovidbu na morima i oceanima, dok je *maritime tourism* dio *marine tourism*. On predstavlja one aktivnosti koje se događaju tijekom putovanja izvan svog mjesta stanovanja radi zabave i rekreacije na moru. Neki od primjera su surfanje, plivanje, ronjenje, sportski ribolov itd. Ovaj pojam je vrlo rijedak te ga se najčešće može susresti u Portugalu i Grčkoj.

1.2. Povijest nautičkog turizma

Nakon same definicije turizma, bitno je objasniti i njegovu povijest. Povijest nautičkog turizma su elementi povijesti pomorstva. Nautika je nastala od grčke riječi *naus* koja se odnosi na vještinu plovidbe. Početci plovidbe prema brojnim spisima, datiraju od vremena Odiseja, starih grka. Središta tih putovanja bili su Grčka i Mediteran. Učestalije plovidbe na području Europe započele su za vrijeme velikih svjetskih otkrića. Osim starih Grka na području Nizozemske u 16. stoljeću su se održavala natjecanja u veslanju koja su za cilj imali rekreaciju sportskom plovidbom. Polovicom 15. stoljeća u Portugalu osnovana je i prva pomorska škola te su u 16. stoljeću izrađene prve pomorske karte pomoću kojih je Magellan 1519. godine oplovio svijet. Osim sportske rekreacije u Nizozemskoj, u 17. i 18. stoljeću postepeno se razvijalo jahtanje u morima pored Velike Britanije. Također tamon je osnovano prvo jedriličarko društvo 1720. godine u malom Irskom gradu Croku.⁸

Kao počecima modernog nautičkog turizma mogla bi se smatrati: prekooceanska krstarenja, prelazak Atlantika Amerikanaca Hudsona i Fitchema i prvi prelazak jedrilicom iz Europe u Ameriku našeg Dubrovčanina Nika Primoraca. Sve se to odvijalo krajem 18. stoljeća te su se sva putovanja razlikovala prema veličini i tipu broda i plovidbenoj ruti. U to vrijeme takav oblik putovanja mogli su si priuštiti samo imućni ljudi. To se promijenila

⁸ Hisour – Nautical tourism. <https://www.hisour.com/nautical-tourism-39168/> (9.4.2024.)

1960-ih godina kao posljedica pojave suvremenog industrijskog društva. Njihovom pojavom prvi put dolazi do pojave nautičkog turizma u pravom smislu.⁹

Nautički turizam se postepeno razvija tijekom godina, a svoju potpuni afirmaciju doživio je početkom 20. stoljeća. Ljudi su tada prepoznali bit nautičkog turizma i ostavili veće potrebe za putovanjem plovilima u svrhu zadovoljavanja njihovih potreba za odmorom, zabavom i ostali motivima.¹⁰

1.3. Razvoj nautičkog turizma

Razvoj nautičkog turizma u svijetu omogućili su brojni činitelji koji uvjetuju stvaranje novih oblika turističke potražnje. Korigiranje turističke ponude prema željama turističke potražnje uvjet je razvoja svakog oblika turizma, pa tako i nautičkog. Činitelje je moguće definirati kroz dvije podjele. Jedni činitelji utječu na sam razvoj nautičkog turizma ali i na gospodarski razvoj određene zemlje, dok se drugi činitelji vezuju uz specifične činitelje razvoja pojava pojedinačno. Osim ove podjele koja se definira činitelje samo za jednu državu, moguće je sagledati i činitelje u nautičkom turizmu kao svjetskom procesu. Činitelji se ne zadržavaju samo na teritoriju jedne zemlje već prelaze državno regulirane granice te je moguće zaključiti da je nautički turizam dio svjetskog turističkog procesa. Veliki broj autora definira podjelu činitelja koji utječu na razvoj nautičkog turizma, te ih većina dijeli na:¹¹

- Prirodni činitelji
- Kulturno-povijesno nasljeđe
- Prometna infrastruktura
- Gospodarska struktura
- Tržište i njihovi elementi

Prirodne činitelje podrazumijevaju se svi resursi koje nam je dala sama priroda. Oni se smatraju kao osnova i polazna pretpostavka za postojanje i razvoj nautičkog turizma određene regije ili zemlje. Neki od prirodnih činitelja su: obala, vodeni prostor, zemljopisni položaj, ljepote pejzaža, podneblja, temperatura zraka, vidljivost na moru, rijekama i jezerima, metodološke prilike, prozirnost i boja mora itd. Drugim riječima, nautički turizam obuhvaća privlačne čimbenike kao što su hidrografski elementi, klimatski uvjeti i reljef.

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem

¹¹ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M. op. cit. str. 204

Hidrografski elementi opisuju bogatstvo flore i faune i prirodne odlike određenog područja. Zahvaljujući hidrografskim elementima, omogućava se sigurni i učinkovit pomorski prometni sustav. Pod klimatskim uvjetima podrazumijeva broj sunčanih sati godišnje, temperatura i važnost zraka, vrste i jačine vjetrova, padalinama, temperatura mora i morske struje i gibanja, slanost mora, prozirnost i boja. Pojam reljef smatra se jednim od najvažnijih geografskih elemenata. Istražuje ga geomorfologija, a nastaje pod utjecajem međusobnog djelovanja unutrašnjih sila i vanjskih procesa.

Osim prirodnih činitelja koji tradicionalno privlače nautičare, zadnjih godina kulturno-povijesno nasljeđe postaje sve značajniji motiv dolaska. Nautičari su sve više željni znanja o povijesti i samoj kulturi destinacije koju posjećuju. Iako dio nautičara želi provesti svoj odmor pasivno na svojem plovilu, većina novih nautičara očekuje aktivan odmor sa puno aktivnosti van samog plovila.

Jedan od bitnijih činitelja je i prometna infrastruktura. Prometna infrastruktura bitno utječe na donošenje odluka o lociranju turističkih luka i njihovom opremanju za duži boravak plovila. Najčešći način putovanja nautičara do destinacije, je automobilom ili zrakoplovom. Ako ti oblici prometne infrastrukture nisu dovoljno razvijeni ili ne postoje, nautičari će vrlo teško ili neće doći u destinaciju.

Činitelj gospodarske strukture odnosi se na razvoj nautičkog turizma koji se treba promatrati u okviru razvoja ukupnog gospodarstva zemlje. Turizam u velikoj većini zemalja pozitivno razvija gospodarstvo zemalja. Na isti način nautički turizam omogućuje gospodarski razvoj u industriji, i to pogotovo u: brodogradnji, trgovu za opremu brodova i servisnim poduzećima. Smatra se da su zemlje koje „imaju“ razvijen nautički turizam također industrijski razvijene zemlje. Razvoj nautičkog turizma pojedine zemlje treba se sagledati kroz gospodarski okvir koji je definiran kroz: ciljeve razvoja, gospodarsku politiku zemlje i stupnjem gospodarskog razvoja.¹²

Na svakom tržištu se susreću ponuda i potražnja. Na tržištu nautičkog turizma turistička potražnja su nautičari, dok se turističkom ponudom smatraju različite vrste usluga i djelatnosti koje zadovoljavaju njihove potrebe. Turistička potražnja se može segmentirati na više načina, ali bitno je da se prilikom njezinog istraživanja utvrde želje/motivi potrošača, kako bi se ponude mogla prilagoditi. Prilagođavanje turističke ponude potrebama željama/

¹² Dulčić A.: Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Ekokon Split, Split, 2002. str. 102.

motivima turističke potražnje pruža se mogućnost da se nautičke destinacije pozicioniraju i diferenciraju na tržištu. Za stvaranje razvojne strategije nautičkog turizma važno je prikupiti informacije o tržištu. Tržišne informacije su također bitne i za svakog dionika turističke ponude te se iz tog razloga moraju sustavno pratiti.¹³

1.4. Vrste i podjela nautičkog turizma

Općenito turizam se može podijeliti na svoje podvrste te se pojavljuju novi pojavni oblici. Također svaki pojavni oblik, u ovo slučaju nautički turizam, se može promatrati sa različitih aspekata. Na svakom području na kojem se nautički turizam razvija prevladavaju određeni specifični motivi, elementi i stilovi. Postoji više aspekata s kojih se nautički turizam može sagledavati. U ovom završnom radu sagledati će se dva pristupa istraživanja nautičkog turizma. Jedan pristup definira nautički turizam s aspekta turista tj. nautičara, dok drugi predstavlja aspekt osnovne podjele i definiranja nautičkog turizma.¹⁴

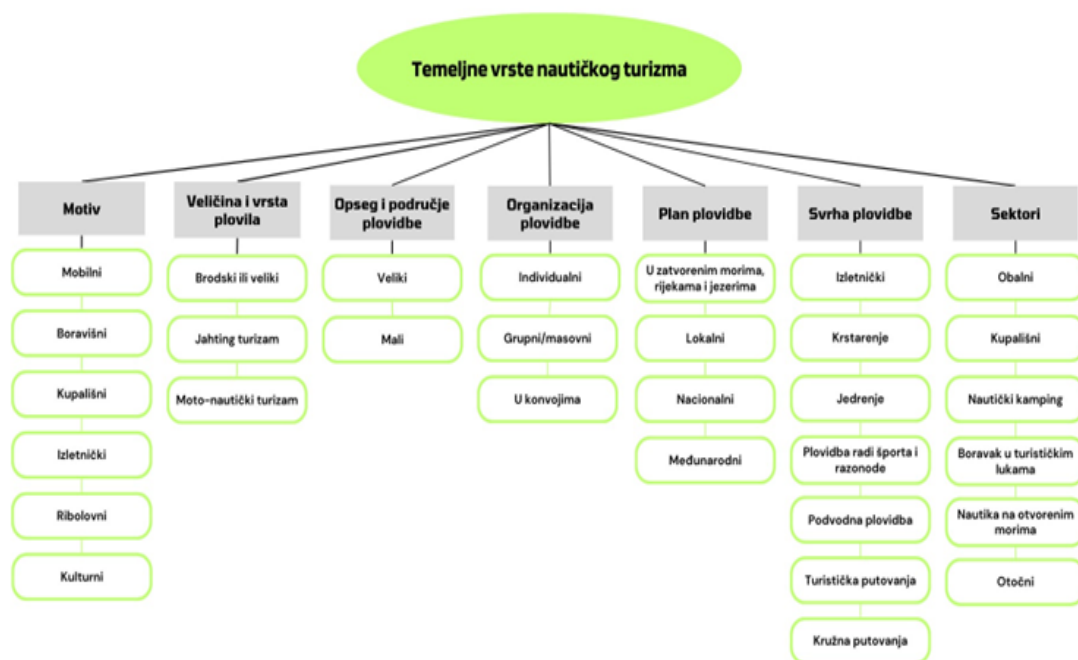
1.4.1. Humanistička škola

S aspekta nautičara sagledavaju se njihovi motivi za sudjelovanje u ovom obliku turizma. Zahvaljujući motiviranošću nautičara, razvila se i humanistička škola. Humanistička škola izučava socijalne i društvene aspekte nautičkog turizma te je dala specifične podjele nautičkog turizma i njegovih turističkih vrsta. U središtu pozornosti škole njihove podjele je nautičar kao korisnik turističkih usluga. U nastavku slijedi shematski prikaz temeljnih vrsta nautičkog turizma.¹⁵

¹³ Ibidem str. 82

¹⁴ Luković T.: Nautički turizam – Definiranje i dileme. <https://hrcak.srce.hr/file/20164> (15.4.2024.)

¹⁵ Luković T., Gržetić Z.: Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Split, 2007. str. 118.-119.

Slika 1. Vrste nautičkog turizma

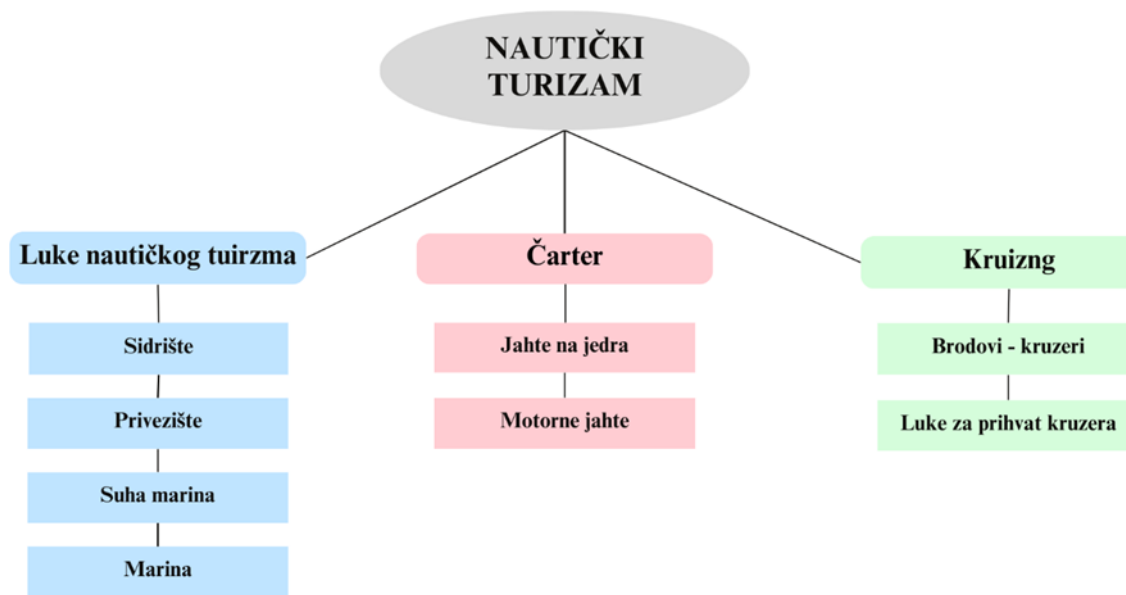
Izvor: obrada autora prema: Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M.: Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2011. str. 216.

Osim što im je nautičar u centru pozornosti, sve nevedene podjele su posljedica čovjekove motivacije za odmorom. Kada je riječ o nautičkom turizmu, on proizlazi od rekreacije i rasonode na plovnom objektu i vodi kao glavnim motivom turističkog putovanja.¹⁶

1.4.2. Znanstveno – praktična škola

Osim s aspekta nautičara, nautički turizam moguće je sagledati s gospodarskog i ekonomsko-pravnog aspekta. Ovaj aspekt izučava znanstveno-praktična škola koja kroz niz gospodarskih djelatnosti proučava nautički turizam. Za sad u teorijskom i pojmovnom smislu nautički turizam definiranu je kroz tri osnovna pojavna oblika koja se, kao model, mogu prikazati kao što to prikazuje sljedeća shema.

¹⁶ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M. op. cit. str. 216.

Slika 2. Osnovna podjela nautičkog turizma

Izvor: obrada autora prema: Luković T., Gržetić Z.: Nautička turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Hrvatski hidrografski institut, Split, 2007. str. 123.

U nastavku su objašnjeni svaki od tri navedenih pojavna oblika nautičkog turizma. Luke nautičkog turizma jedan od najrazvijenijih pojavnih oblika nautičkog turizma. Opći pojam luka predstavlja prirodan ili umjetno zaštićen prostor koji je namijenjen za: pristajanje brodova, zaštitu od vremenski neprilika, izvršavanje popravaka na brodova, ukrcaj i iskrcaj tereta i putnika, mjesto za odmor posade broda itd. Razvojem nautičkog turizma došlo je do prilagodbe luka. Nakon prilagodbe definiramo ih kao izgrađen, renoviran, moderniziran i proširen turistički objekt unutar kojeg se obavljaju skup poslova koji su vezani za smještaj plovila i nautičara te pružanje dodatnih usluga plovilima i nautičarima. Moguće ih je podijeliti u dvije osnovne funkcije: ekonomska i društvena. Pod ekonomske funkcije spadaju poslovanja tj. djelatnosti kao što su prometna, servisna, trgovinska (prodajna) itd. Društvene funkcije definiraju se kroz turiste odnosno nautičare a to su odmor, rekreacija, zabava i šport itd.¹⁷ Unutar luka nautičkog turizma razvile su se dodatne podjele. Tako se luke mogu podijeliti prema: generalnoj podjeli, plovidbi, Zakonu, pravilniku itd. Najrazvijeniji oblik poslovanja u toj grupi je marina, kao najstroženiji oblik luka nautičkog turizma. Osim marina,

¹⁷ Jadrešić V.: Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni, Školska knjiga Zagreb, Zagreb 2001. str. 34.

u luke nautičkog turizma spadaju i: sidrišta, privezišta i suhe marine. Sidrište je dio vodenog prostora koji je namijenjen za sidrenje plovnih objekata u prirodnoj uvali te nije opremljen komercijalnom infrastrukturom. Privezište je vodeni prostor i uređeno područje na obali koji se koristi za pristajanje plovnih objekata nautičkog turizma. Suha marina je dio kopna koji je ograđenog i uređenog za pružanje usluga smještaja plovnih objekata na suhom, pripreme plovnog objekta za plovidbu i pružanje usluga transporta u vodeni prostor i iz vodenog prostora do suhe marine. U suhoj marini se mogu pružati usluge hrane i pića te usluge boravka nautičara.¹⁸

Najmlađi pojavni oblik nautičkog turizma je čarter. Pojam čarter se spominje 30-ih godina prošlog stoljeća u Nizozemskoj te se postepeno širio Europom i Amerikom. Čarter je povezan sa iznajmljivanja plovila, iznajmljivanje grupe plovila koja plovi pod zapovjedništvom profesionalnog kapetana i vršenje dodatnih usluga. U dodatne usluge spadaju: usluga skipera, prodaja plovila i opreme, školovanje za voditelja brodice, škole upravljanja plovilima, čuvanje i održavanje plovnih objekata itd. Čarter kao djelatnost je jako složen proces kojeg čine kupovina plovila koje postaje vlasništvo kompanije i najam plovila ili poslovanje s drugim charter kompanijama. Čarter djelatnosti mogu obavljati fizičke i pravne osobe ukoliko posjeduju rješenje o ispunjenim minimalnim tehničkim uvjetima za pružanje usluga iznajmljivanja plovila. Svaka zemlja je različita po svojim odredbama i vrstama čarter djelatnosti. U Republici Hrvatskoj vrste čartera dijele se na: luksuzni, dnevni, višednevni, vikend i lokalni.¹⁹

Zadnji osnovni pojavni oblik nautičkog turizma je kruzning. Ovaj pojavni oblik se odnosi na kružna putovanja posebnim brodovima koja organiziraju kruzning kompanije. Kruzning najčešće obuhvaća nautičku klijentelu koja nije puno ili uopće upućena o upravljanju brodovima, a osim same plovidbe, nautičkoj klijenteli se također nude dodatne usluge kao što su ugostiteljske, zabavne i kulturne. Kruzning poslovanje se odvija kroz poslovanje bordova za krstarenje i poslovanje specijaliziranih luka kruzning turizma.²⁰ Njegov intenzivni razvoj zabilježen je na području Zapadne Europe, dok se u Republici Hrvatskoj razvila posebna vrsta kruzninga- „Old Kruzer“. „Old Kruzer“ je specifičan po višednevnim ili izletničkim krstarenjem motornim jedrilicama koje se još nazivaju trabakulima. One su

¹⁸ Luković T., Gržetić Z. op. cit. str. 64.-72.

¹⁹ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M. op. cit. str. 220.

²⁰ Luković T., Gržetić Z. op. cit. str. 122.

opremljene i prilagođene kao i posebni brodovi za duži boravak gostiju na brodu.²¹ Razvoj ovog pojavnog oblika moguće je pratiti pomoću:

- broja putnika na kružnim putovanjima
- broj kruzning kompanija
- broj registriranih brodova
- broj izgradnje novih brodova
- broj putničkih agencija koje nude kružna putovanja
- podaci o prometu u lukama

1.5. Nautički turizam u Hrvatskoj

Jedna od vodećih turističkih destinacija na Mediteranu je Republika Hrvatska. Od samih početaka Opatija je poznata kao odmaralište i lječilište te su turisti prvenstveno dolazili zbog svuda poznatih faktora atraktivnosti: sunca i mora. U današnje vrijeme moguće je zamijetiti kako je Hrvatska kao turistička destinacija već par godina visoko pozicionirana na međunarodnom turističkom tržištu, ali ne samo zbog sunca i mora već zbog specifične ponude kojoj su u fokusu specifični oblici turizma. Njezine dodatne vrijednosti i resursi kao što su: povoljna klima, čistoća mora, očuvanost podmorja, nacionalni parkovi, razvijena obala itd., omogućavaju razvijanje jednog od najraširenijih specifičnih oblika turizma - nautičkog turizma.

Nautički turizam u Hrvatskoj ima značajan utjecaj na gospodarstvo zemlje i zato je vrlo važno kontinuirano ga razvijati i pružati stalnu kvalitetu turističkih proizvoda. Nautičari se smatraju gostima visoke kupovne moći koji su spremni potrošiti značajne količine svojih sredstava tijekom odmora. Ukoliko Hrvatska ponuda nije adekvatno prilagođena željama nautičara, oni neće biti zadovoljni što će uvelike kasnije utjecati na posjećenost zemlje i sam gospodarstvo zemlje.²²

Kao glavni razlog zbog kojeg se Hrvatska smatra vodećom destinacijom nautičkog turizma na Mediteranu je razvijenost njezine obale i veliki broj otoka i otočića. Zračna udaljenost između dviju najudaljenijih točaka, RT Savudrija i Rt. Oštro, iznosi 526 kilometara dok se sama dužina kopnenog dijela obale prostire na 1.777,3 kilometara. Uz

²¹ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M. op. cit. str. 225.

²² Alkier R.: Perspectives of Development of Luxury Nautical Tourism in the Republic of Croatia. <https://hrcak.srce.hr/file/326913> (15.4.2024.)

samu obalu prostiru se 1.244 otoka koji su odvojeni sa kanalima koji omogućavaju laku plovidbu i dolazak do svih otoka. Taj broj otoka moguće je podijeliti na 718 otoka i otočića i 389 hridi i 78 grebena koji se protežu na 4.058 kilometara. Zbrojem kopnenog i otočkog područja, ukupna duljina obalnog područja Hrvatske iznosi 5.835,3 kilometara.²³

Osim same razvijene obale, Hrvatska je pogodna za nautičare zbog hidrografskih elemenata. Relativno plitko more, prosječne temperature mora u ljetnim mjesecima od 22°C do 27°C, prozirnost mora i dr. najčešće privlače nautičare na plovidbu. Vrlo je važno znati vjetrove i morske struje koje se nalaze na ovome području. Karakteristični vjetrovi na ovo me području su bura, jugo i maestral, a morske mijene su na Sjevernom Jadranu jače naspram Južnog Jadrana. Također se na području Jadrana nalaze se nacionalni parkovi (NP) i parkovi prirode (PP) koji su zaštićena područja koja predstavljaju prirodne fenomene Hrvatske. Tako nautičari imaju priliku posjetiti NP Brijuni, NP Paklenica, NP Kornati, PP Telašćica, PP Lastovo otočje i dr.

U nastavku ove podcijenile analizirana je povijest, zakonski okvir i trenutno stanje nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj.

1.5.1. Povijesni razvoj nautičkog turizma u Hrvatskoj

Naspram ostatka svijeta nautički turizam se u Hrvatskoj počeo razvijati sredinom 19. stoljeća. Njegov kasniji razvoj može se povezati sa brojnim ekonomskim, političkim i drugim negativnim zbivanja koja su se događala u Hrvatskoj u to vrijeme. Sredinom 19. stoljeća točnije 1844. godine kada je po prvi put uspostavljena pomorska linija Trst-Rijeka koja je bila namijenjena u izletničke svrhe. Osim pomorske linije Trst-Rijeka iste godine je organizirani je izlet iz Trsta u Dubrovnik pomorskim putem. Ove dvije linije se smatraju kao početkom razvoja nautičkog turizma u Hrvatskoj. U periodu nakon pomorskih linija stvarali su se određeni preuvjeti za razvoj koje su potakli inozemni turisti koji su posjećivali male luke nakon Drugog svjetskog rata. Druga polovica 20. stoljeća zabilježila je značajniji razvoj nautičkog turizma.²⁴

Jedan od bitnijih događaja koji je potaknuo razvoj nautičkog turizma je definiranje čuvanja plovila za domaće i strane ljude. Nakon što je brodogradilište u Puntu na otoku Krku izgradilo drvene brodice za njemački Adria Moto BOAT klub, vlasnik ih je odlučio ostaviti

²³ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M. op.cit. str. 211.

²⁴ Ibidem str. 200.-201.

tamo na čuvanju. Brodice su ostale vezane uz brodogradilište te se nakon toga događaja u brodogradilištu napravila prva 100 metarska betonska riva za tu svrhu. Uvidom u potrebe za čuvanje plovila, Dragutin Žic 1964. godine osniva prvu marinu u Hrvatskoj- Marina Punat.²⁵

Nakon marine Punat počela je izgradnja i drugih marina u Malom Lošinju, Zadru, Dubrovniku, Splitu, Novigradu, Poreču, Puli, Opatiji, Murteru itd. Izgradnja marina potaknula je Veljka Barboerija 1983. godine za osnivanjem ADRIATIC CLUB YUGOSLAVIA (ACY) kojoj je temeljni cilj razvijanje kapaciteta i prateće ponude usluga nautičkog turizma na istočnoj obali Jadranskog mora. U međuvremenu je 1991. godine osnovana Udruženje hrvatskih marina, dok se 1994. godine ACY preimenuje u ADRIATIC CROATIA INTERNATIONAL CLUB (ACI).²⁶

Razvoj nautičkog turizma poremetio je i Domovinski rat. To dokazuje činjenica da su se tek 1999. godine počeli evidentirati sidrišta i privezišta na području Hrvatske i osnivanje Udruženje nautičkog turizma pri Hrvatskoj gospodarskoj komori 2001. godine čiji je glavni cilj bio nadziranje nautičkog turizma u Hrvatskoj i rješavanje njegovih nedostataka.

Cijeli povijesni razvoj nautičkog turizma u Hrvatskoj moguće je podijeliti u 3 razdoblja:²⁷

- Razdoblje do 1984. godine – obilježava pojedinačne pothvate na malom broju područja
- Razdoblje od 1984. do 1993. godine – Uvođenje planskog razvoja i formiranje nautičke ponude
- Razdoblje od 1994. do danas – privatizacija marina

1.5.2. Zakonske odredbe nautičkog turizma u Hrvatskoj

Kao i u ostatku svijeta, nautički turizam u Hrvatskoj reguliran je kroz zakone. Prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu nautički turizam se definira „plovidba i boravak turista nautičara na plovnim objektima (jahta, brodica i brod, za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnosti, i sl.), kao i boravak u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije“.²⁸ Zbog njegovog značajnog razvoja i značaja, nautički turizam u Hrvatskoj se temelji na dva temeljna zakona: Pomorski zakonik Republike Hrvatske i Zakon o pružanju usluga u turizmu.

²⁵ Žić-Dunižarić D.: Marina punat grupa – Prvih 50 godina, Marina Punat Grupa d.o.o., Zagreb, 2014. str. 41.-69.

²⁶ Gračan D., Alkier Radnić R. i Uran M. op. cit. str. 348.

²⁷ Čorak S., Mikačić V.: Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006., str. 43.

²⁸ Zakon o pružanju usluga u turizmu čl. 44.

Unutar Pomorskog zakona propisani su sva pravila koje se svaki nautičar mora pridržavati prilikom boravka u Hrvatskoj. Neka od tih pravila su upisivanje plovila u registar, označavanje plovila, sigurna plovidba, zaštita okoliša, pomorske nesreće, ugovori u nautičkom turizmu i dr. Zakon o pružanju usluga definira vrste usluga koje se pružaju u nautičkom turizmu i uvjete koje moraju poštivati sve fizičke i pravne osobe kako bi mogli pružati te usluge. Neke od tih usluga su korištenja veza, usluge čartera, organizacija paket aranžmana, čuvanje plovila, održavanje plovila, pripremanje plovila itd.

Na osnovu ova dva zakona, usvojen je veliki broj podzakonskih propisa koji su također vrlo važni za nautički turizam. Neki od njih su: Pravilnik o brodicama, čamcima i jahtama, Pravilnik o kategorizaciji luka nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata, Pravilnik o vrstama plovnih objekata nautičkog turizma, Uredba o visini naknada koje plaćaju vlasnici pomorskih objekata u Republici Hrvatskoj, Pravilnik o načinu vijanju zastave i isticanja znakova na brodovima i jahtama itd.

1.5.3. Trenutno stanje nautičkog turizma Hrvatske

Prilikom bilo koje analize potrebno je odrediti koji će se podatci analizirati i na koji način će se oni grupirati. U nastavku teksta radi lakšeg definiranja Hrvatskog nautičkog turizma, analizirati će se luke nautičkog turizma prema priobalnim županijama Hrvatske.

Prilikom istraživanja svih oblika luka nautičkog turizma, moguće je zamijetiti kako podaci nisu baš točni ili su nepotpuni. Određeni izvori tvrde da u Hrvatskoj ima sveukupno 56 marina, dok drugi navoda da ima 61. Kao na primjer na stanici Novak YachtCharter navedeno je da u Hrvatskoj posluje 56 marina koje su podijeljene na Istru (13), Kvarner/Sjeverno primorje (10), Sjevernu Dalmaciju (21), Središnju Dalmaciju (14) i Južnu Dalmaciju (3).²⁹ Ova podjela se smatra nepotpunom jer unutar grupe Kvarner/Sjeverno primorje nisu navedene dvije privatne marine koje se nalaze na području Novog Vinodolskog, a to su Marina Novi i Mitan Marina. Na službenih stranica Ministarstva mora prometa i infrastrukture navedeno je da 2019. godine u Hrvatskoj posluje 21 ACI marina te 36 privatnih marine. Ti podatci također nisu točni jer je na službenim stanicama ACI d.d. naznačeno da se unutar njihove grupacije nalazi 22 marine.³⁰

²⁹ Charter Novak - Popis marina u Hrvatskoj. <https://charter-novak.com/hr/informacije/popis-marina-u-hrvatskoj> (23.4.2024.)

³⁰ ACI. D.D. <https://aci-marinast.com/hr/aci-marine/> (22.4.2024.)

Osim marina, u Hrvatskoj postoji i veliki broj ne naznačenih sidrišta. Na službenim stranicama Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture naznačeno je 43 sidrišta na području Hrvatske, ali na tom popisu se ne nalazi sidrište Vinkuranska vala koja se nalazi na području Istre.³¹

Prema najnovijim podacima, na službenim stranicama Ministarstva turizma u RH naznačeno je kako u Hrvatskoj posluje 66 marina koje su podijeljene prema kategorizaciji te po pravilniku.³² Iako je ovaj broj najbliži realnom, moguće je zaključiti kako nisu svi podaci dostupni, te kako službena tijela ne ažuriraju dovoljno često svoje stranice.

Državni zavod za statistiku 26. travnja 2024. godine objavio je rezultate provedenog istraživanja u kojem su analizirani kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2023. U istraživanju je sudjelovalo 224 luka nautičkog turizma od kojih je 65 marina, 20 suha marina, 79 sidrišta, 17 privezišta i 43 odlagališta plovnih objekata. Njihova sveukupna geografska površina iznosi 4.823.256 metara kvadratnih sa sveukupno 19.131 veza.³³

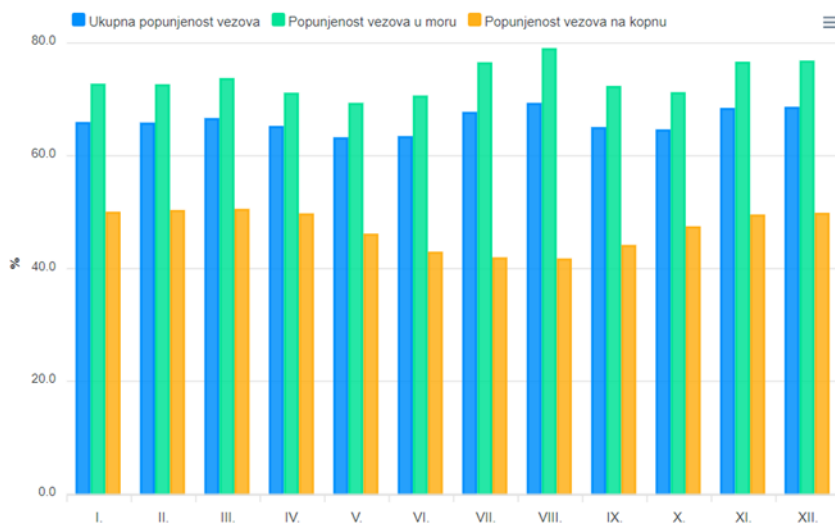
Naspram prijašnje 2022. godine u kojem je sudjelovalo 220 luka nautičkog turizma, površina akvatorija se povećala za 29.702 metara kvadratnih te se broj vezova povećao za 26 veza. U obje godine najveći broj vezova namijenjeno je za plovila dužine od 12-15 metara, dok je najmanji broj vezova u obje godine namijenjeno za plovila dužine do 6 metara. Broj mjesta za smještaj plovila na kopnu u 2023. godini povećala se za 196 mjesta te njihova ukupna površina prostora iznosi 782.113 metara kvadratnih.

U nastavku prikazan je grafički prikaz popunjenosti kapaciteta vezova po mjesecima.

³¹ Pravilnik o redu na sidrištu Vinkuranske vala. https://www.lup.hr/wp-content/uploads/2019/04/Pravilni_o_redu_na_sidris_tu-Vinkuranska_vala067.pdf (14.4.2024.)

³² Ministarstvo turizma i sporta - Popis kategoriziranih turističkih objekata u Republici Hrvatskoj

³³ Državni zavod za statistiku - Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2023.

Grafikon 1. Prosječna popunjenost kapaciteta vezova u lukama nautičkog turizma u 2023. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku - Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2023.

<https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58173>

U grafikonu su prikazani postotci popunjenosti vezova u moru na kopnu i njihova ukupna popunjenost. Prosječna popunjenost kapaciteta u 2023. godini iznosi 66%. Prema očekivano, najveća popunjenost ukupnih kapaciteta zabilježena je u ljetnim mjesecima i to u mjesecu kolovozu kada je postotak popunjenosti iznosio 69,2%.

Popunjenost kapaciteta se odnosi na vezove koji mogu biti stalni ili privremena. Prema istraživanju broj plovila na stalnom vezu u 2023. godini blago je porastao naspram prijašnje godine. Na kraju godine na stalnom vezu bilo je 16.482 plovila što je 1.9% više od prijašnje godine. Osim Hrvatske, najčešće zemlje koje koriste stalne vezove su Njemačka, Austrija i Slovenija. Najčešća vrsta plovila su motorne jahte, dok je najčešća duljina plovila 12-15. metara. Županija sa najvećim brojem plovila na stalnom vezu je Istarska. Broj plovila u Istarskoj županiji iznosio je 3.040, što je 23,4% od ukupnog broja plovila na stalnom vezu.

Ukupni broj plovila u tranzitu u 2023. godini je bio 224.404 plovila, što je manje plovila u tranzitu naspram prijašnje godine i to za 4,3%. Najviše plovila u tranzitu zabilježeno je pod zastavom Hrvatske, Njemačke i Italije, dok je najčešća vrsta plovila u tranzitu jahta na jedro. Kao i kod stalnog veza, prema duljini plovila najčešća su bila plovila od dužine 12-15 metara i 10-12 metara. Županija u kojoj je zabilježen najveći broj plovila u tranzitu je Splitsko-dalmatinska.

Najbolji pokazatelj poslovanja u bilo kojoj djelatnosti su prihodi. Prema istraživanju prihod bez poreza na dodanu vrijednost luka nautičkog turizma je u 2023. godini veći za

12,1% naspram 2022. godine. Sveukupni prihod luka nautičkog turizma iznosi 161 milijuna eura. Najveći doprinos tom iznosi imali su prihodi od iznajmljivanja vezova, koja su iznosila 71,6% od ukupnog prihoda. U nastavku su tabelarno prikazani prihodi luka nautičkog turizma prema županijama za 2023. godinu.

	Prihod, tis. eura		Indeksi 2023. 2022.
	2022.	2023.	
Republika Hrvatska	143 581	160 924	112,1
Primorsko-goranska županija	18 751	20 383	108,7
Zadarska županija	27 182	31 413	115,6
Šibensko-kninska županija	36 615	39 647	108,3
Splitsko-dalmatinska županija	34 461	38 751	112,4
Istarska županija	19 040	21 719	114,1
Dubrovačko-neretvanska županija	7 531	9 010	119,6

Tablica 1. Ostvareni prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a u 2023. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku - Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2023.

<https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58173>

Iz tablice moguće je zamijetiti kako je u obje godine najveći prihod ostvaren u Šibensko-kninskoj županiji. Slijede ju Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija. Iako je ostvarila najmanji prihod u 2023. godini, Dubrovačko-neretvanska županija bilježi najveći porast prihoda naspram prijašnje godine i to za 19,6%.

Osim državnog zavoda za statistiku koji provodi opće podatke vezane uz plovidbu i plovila, istraživanje nautika THOMAS Hrvatska istražuje razvoj nautičkog turizma s fokusom na zadovoljstvo turista. Prikupljanje podataka provodi se anketiranjem domaćih i stranih nautičara koji borave na području Hrvatske. Glavni cilj ovog istraživanja je analizirati prednosti i nedostatke nautičke ponude, kako bi se u budućnosti ponuda mogla poboljšati. Prema zadnjem istraživanju koje je provedeno u periodu od lipnja do listopada 2022. godine, prosječna dob nautičara iznosi 42-44 godine. Najčešće su to fakultetski obrazovani ljudi visoke kupovne moći kojima su glavni razlog dolaska u Hrvatsku prirodna obilježja akvatorija, sigurnost plovidbe i osjećaj sigurnosti u zemlji. Glavni izvor informacija im je Internet te najčešće putuju sa zrakoplovom ili osobnim automobilom. Najčešće aktivnosti

nautičara za vrijeme boravka u Hrvatskoj su odlazak u restorane, razgledavanje znamenitosti, šetnje u prirodu, posjet lokalnim zabavama, ronjenje, ribolov itd.³⁴

³⁴ Institut za turizam - Nautika THOMAS 2022.

https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_prezentacije/230621_Tomas_Nautika_2022.pdf (24.4.2024.)

2. Obilježja Primorsko-goranske županije

Smještena na sjevernom dijelu Jadrana, Primorsko-goranska županija idealna je destinacija stranim turistima za kratki odmor. Jedina je županija u kojoj se turist može okupati u moru i nakon sat vremena vožnje automobilom se može naći na planini. Bogata flora i fauna i raznolike znamenitosti privlače različite vrste turista. Čisto more i lijep krajolik su dodatni faktori atraktivnosti koji županiji omogućavaju konkurentnost na domaćem, ali i stranom tržištu. U nastavku je opisan njezin geografski položaj, klima i prometna povezanost.

2.1. Geografska obilježja županije

Na zapadu Republike Hrvatske smještena je Primorsko-goranska županija. Njezina ukupna površina iznosi 7.990,57 kilometara kvadratnih od kojih 3.591,93 otpada na kopneni dio, a 4.398,64 otpada na morski. Županija graniči sa tri županije, a to su Istarska, Karlovačka i Ličko-senjska.³⁵ Osim susjednih županija, Primorsko-goranska županija graniči i sa dvije države. Na sjeveru županije proteže se kopnena granica sa Republikom Slovenijom, a na južnijem dijelu županije, točnije na području otoka Suska, naznačena je morska granica sa Talijanskom Republikom. Zbog njezinog pogodnog geografskog položaja, županija ima važnu ulogu u povezivanju ostatka Hrvatske sa Europom.

Slika 3. Primorsko-goranska županija na krati Hrvatske

Izvor: Javna ustanova Priroda. <https://ju-priroda.hr/primorsko-goranska-zupanija/>

³⁵ Randić M.: Zaštićena prirodna baština Primorsko-goranske županije, Primorsko-goranska županija, Zagreb, 2006. str. 11.

Kao što je Hrvatska podijeljena na županije, tako je županije moguće podijeliti na dodatne mikroregije. Do dodatnih podjela unutar županija dolazi zbog raznih faktora koji se razlikuju unutar županija. Primorsko-goransku županiju je moguće podijeliti na tri mikroregije: Gorski kotar, Kvarnersko primorje i Kvarnerski otoci. Na sjeveru županije smješten je Gorski kotar unutar kojeg se nalazi najšumovitije područje Hrvatske te jedno od poznatijih skijališta u Hrvatskoj – Platak. Ukupna dužina obale županije, koja iznosi 1.065 kilometara, podijeljena je na Kvarnersko primorje i Kvarnerske otoke. Kvarnersko primorje se proteže na 133 kilometara, kvarnerski otoci na 932 kilometara.³⁶

U županiji se nalazi 14 gradova i 22 općina unutar kojih je 509 naselja. Kao regionalno, upravno, poslovno, gospodarsko, lučko i kulturno sjedište i najvećim gradom županije smatra se Rijeka. Ona je smještena u Kvarnerskom priobalju unutar kojeg se, osim nje, nalaze još šest gradova i devet općina. Pod mikroregiju Gorski kotar spadaju tri grada i šest općina, a na kvarnerskim otocima su smještena četiri grada i sedam općina. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2021. godine u Primorskoj-goranskoj županiji ima 265.419 stanovnika. Najveći broj stanovnika u gradu ima grad Rijeka (107.964 stanovnika), dok najmanji broj stanovnika ima općina Brod Moravice (663 stanovnika).³⁷

2.2. Klima županije

U županiji je moguće definirati dvije klime; mediteransku i umjereno kontinentalnu. Zbog sjevernih Dinarida utjecaj mora nije moguć na Gorski kotar te zbog toga tamo prevladava umjereno kontinentalna do planinska klima. Umjereno kontinentalnu klimu karakteriziraju topla ljeta i hladne zime te oscilacije u temperaturi između dana i noći. Prosječna temperatura u ljetnim mjesecima iznosi 17°C, dok tijekom zime temperature prelaze u ispod 0. Na najvišim vrhovima Risnjak, Snježnik, Bjelolasica i Viševica prevladava planinska klima koju karakterizira svježja ljeta, hladne zime i veliki broj oborina u vidu snijega. Ova područja su poznata po najvećim količinama oborina u Hrvatskoj.

U obalnom i otočnom djelu prevladava mediteranska klima s utjecajem planinske. Mediteransku klimu karakteriziraju vruća ljeta i blage. U ljetnim mjesecima temperature se kuću od 24°C do 30°C, dok u zimskim kreću od 2°C do 6°C. Tijekom zime češće su kiše, dok su ljeta suha. Kao što je već navedeno, županija je poznata po velikim količinama

³⁶ Primorsko-goranska županija - O županiji. <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/> (10.4.2024.)

³⁷ Ibidem

oborina. Osim Gorskog kotara, tijekom zimskih mjeseci na području Liburnije i Rijeke česte su oborine u vidu kiše. Na području županije prosječna temperatura mora u ljetnim mjesecima iznosi 26°C, a u zimskim 10°C. Ova klima je pogodna za poljoprivredu što i dokazuje činjenica da je županija poznata po maslinovom ulju i vinu. Najsunčanija mikroregija županije su kvarnerski otoci na kojima je godišnje prosječno 217 vedrih dana.³⁸

Najčešći vjetrovi koji pušu u županiji su bura, jugo i maestral. Bura je hladan i suh vjetar koji puše s kopna na more. Najčešće puše velikom snagom i sa velikim naletima. Puše tokom cijele godine, ali češći je po zimi. Stvara probleme u cestovnom i pomorskom prometu. Treći najjači udar bure u Hrvatskoj zabilježen je na Krčkom mostu 2013. godine koji je iznosio 241 kilometara na sat.³⁹ Jugo puše sa mora na kopno i donosi velike količine oborina, vlagu te čak snijeg na planinskim područjima. Maestral je topli vjetar koji puše u ljetnim mjesecima.

2.3. Prometna povezanost

Jedan od bitnih faktora u turizmu je prometna povezanost. Ukoliko prometna infrastruktura nije razvijena, teško će destinacija biti konkurentna. Kao što je već prethodno navedeno, Primorsko-goranska županija povezuje Europu s ostatkom Hrvatske stoga je njezina prometna infrastruktura vrlo bitna. U nastavku je ukratko opisan cestovna, morska, željeznička i zračna povezanost županije.

Na području županije izgrađeno je 949,40 kilometara cesta od kojih je 610,7 kilometara županijskih i 338,7 kilometara lokalnih cesta. Ceste povezuju županiju sa susjednim županijama i sva mjesta unutar županije kao što su i trajektne luke koje pomorskim putem staraju vezu do otoka.

Neke od bitnijih dionica koje imaju značajnu ulogu su:⁴⁰

- Autocesta A6: Bosiljevo-Rijeka – glavna veza na najdužu državnu autocestu A1(Zagreb- Ploče)
- Autocesta A7: Rupa-Rijeka-Žuta Lokva – povezuje granicu sa Slovenijom sa ostatkom županije i Ličko-senjskom županijom.

³⁸ Ibidem

³⁹ Crometeo - Koje su najveće brzine vjetra izmjerene u Hrvatskoj?. <https://www.crometeo.hr/koje-su-najvece-brzine-vjetra-izmjerene-u-hrvatskoj/> (30.4.2024.)

⁴⁰ Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije - Analiza gospodarskih zone u Primorsko-goranskoj županiji 2010. <https://zavod.pgz.hr/docs/zpzuHR/documents/220/1.0/Original.pdf> (25.4.2024.)

- Autocesta A8: Kanfanar-Matulji – povezuje Istarski poluotok preko tunela Učka sa Matuljima
- Brza cesta „Riječka zaobilaznica“ Križišće – Matulji – državna cesta D-3 koja je dio autoceste A7
- Dionica „Plava magistrala“ – povezuje primorje sa otocima
- Dionica „Goranski koridor“ - povezuje gorski kotar

Većina željezničkih pruga u županiji vezane su uz Paneuropski koridor i njihove ogranke. Jedna od najznačajnijih pruga je pruga Rijeka-Karlovac-Zagreb koja je od velikog značaja kao pomoćna pruga za ogranak Vb. Osim nje postoje 3 pruge koje se priključuju na taj isti ogranak a to su: Rijeka-Šapjane, Škrljevo-Bakar i Sušak-Pećine-Rijeka Brajdica. Također u županiji postoji i željeznička pruga koja je od značajnog lokalnog prometa a to je Rijeka Brajdica-Rijeka.

U Primorsko-goranskoj županiji postoje luke koje su namijenjene za javni promet i luke za posebne namjene. Jedna od poznatijih i najbitnijih luka za javni promet je i luka Rijeka. Kroz povijest luka rijeka je imala veliki utjecaj u razvoju same županije. U današnje vrijeme luka je proširila svoje poslovanje na Kvarner te sada posluje u:

- Rijeka – terminali za žitarice i fosfate i terminali za voće
- Sušak - kontejnerski terminal i drvni terminal
- Barak – terminal za rasut teret i brodske kontejnere smješten u industrijskoj zoni Kukuljanovo
- Raša – terminal za stoku i drvo smješten na Istarskom poluotoku
- Omišalj – LNG terminal

U županiji postoji više zračnih luka, ali jedino Zračna luka Rijeka je aerodrom ove županije. Smještena je na otoku Krku u blizini mjesta Omišalj. Može zaprimiti do 1.000.000 putnika. Taj broj putnika se najčešće ostvari tijekom ljetnih mjeseci. Osim nje u županiji postoje zračna pristaništa Mali Lošinj, Unije i Grobnik koji su namijenjeni za pristajanje manjih aviona.⁴¹

⁴¹ Ibidem

3. Analiza nautičkog turizma Primorsko-goranske županije

U ovom poglavlju se istražuju ključni aspekti nautičkog turizma Primorsko-goranske županije kako bi se pružio sveobuhvatan uvid u njegovo trenutno stanje. Kvantitativnom analizom i analizom okruženja istražuju se pokazatelji ponude i potražnje. Kvantitativna analiza proučava pokazatelje ponude i potražnje. Analiza okruženja provodi SWOT analizu te primjenjuje benchmarking. Ovo poglavlje pruža temelj za donošenje informiranih odluka i oblikovanje strategija usmjerenih na unapređenje ovog specifičnog oblika.

3.1. Kvantitativna analiza

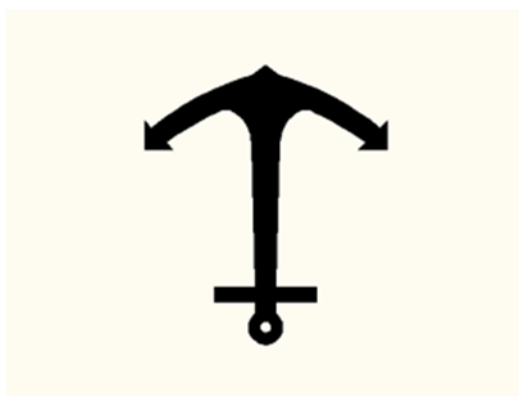
Proučavanje pokazatelja ponude daje uvid u kapacitete i resurse destinacije, dok analiza pokazatelja potražnje objašnjava obrasce ponašanja turista. Ova analiza omogućava bolje razumijevanje trenutnog stanja nautičkog turizma u županiji i identifikaciju potencijalnih područja za poboljšanja i razvoj. U nastavku cjeline opisana je ponuda i potražnja županije.

3.1.1. Ponuda

Pokazatelji ponude analiziraju trenutno stanje osnovnih pojava oblika nautičkog turizma u županiji. U Primorsko-goranskoj županiji najčešći oblik nautičkog turizma su luke nautičkog turizma. Prema službenim stanicama Ministarstvo mora, transporta i infrastrukture u Primorsko-goranskoj županiji postoje dva sidrišta. Sidrišta Unije i Ilovik su smještene na istoimenim otocima te se oba sidrišta nalaze na južnijem djelu županije.⁴²

Osim ta dva sidrišta, na području županije postoji veliki broj sidrišta. Nautičari će lako prepoznati sidrišta jer su označena sa oznakom sidra. Ukoliko je područje označeno ucrtano obrnutim sidrom crne boje na bijeloj podlozi, ta mjesta nisu namijenjena za sidrište.

⁴² Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske - Sidrišta nautičkog turizma.
https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?ie=UTF8&hl=en&msa=0&ll=44.33336573830891%2C16.259683913100112&spn=1.976221%2C3.641968&z=7&source=embed&mid=1u16M7Iy_rxTx2E3oyLA9dEGCTdY (5.5.2024.)

Slika 4. Oznaka zabranjenog sidrenja

Izvor: Plovput. <https://www.plovput.hr/pomorska-signalizacija/oznacavanje-plovnih-putova/oznaka-zabranjenog-sidrista>

Privezišta najčešće predstavljaju luke priobalnih mjesta. Luke se mogu podijeliti prema županijskom i lokalnom značaju. Na službenim stranicama županije nalaze se informacije svih 11 lučkih uprava županije. Prema tim podacima broj luka kojima upravljaju županijske lučke uprave ukupno iznosi 116 luka. Unutar tog broja, službene stranice triju lučkih uprava Krk, Mali Lošinj i Opatija-Lovran-Mošćenička Draga definiralo je 14 luka koje su od županijskog i 48 luka koje su od lokalnog značaja. Broj luka lučkih uprava se povećao što dokazuje činjenica da je u 2021. godini bilo sveukupno 101 luka od kojih je 27 bilo županijskog, a 74 lokalnog značaja.⁴³ Osim povećanja broja, u te luke županija kontinuirano izdvaja financijska sredstva za unapređenje njihove infrastrukture što dokazuje činjenica da je Primorsko-goranska županija vodeća po ulaganju u svoje kapacitete.

Osim morskog područja vrlo je važno i kopneno područje koji omogućava nautičarima smještaj i održavanje plovila. Suhe marine najčešće su dio postojećih marina, ali postoje i kao zasebne cjeline. Kao zasebne cjeline suhe marine su smještene u blizini same obale sa cestovnom infrastrukturom. I dalje se ne zna točan broj suhих marina, zato što informacije nisu u potpunosti dostupne i većina objekata koja spadaju pod suhe marine se vode pod drugim nazivima kao što su carinska skladišta, odlagališta plovila, parking za prikolice itd. Neke od suhих marina u županiji su: Nautički centar Liburnija, BLUE-YAHTING, RUPAPORT, El Mar i dr.

⁴³ Primorsko-goranska županija - Županijske lučke uprave. <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-pomorsko-dobro-promet-i-veze/promet/zupanijske-lucke-uprave/> (5.5.2024.)

Najbolji pregled svih sidrišta, privezišta i suhih marina županije, dostupan je na Navily stanici. Navily je stanica predviđena kao vodič za nautičare. Na njihovoj stanici prikazana je karta označenih svih sidrišta, privezišta, suhih marina i marina u više od 20 zemalja. U nastavku je prikazana karta otoka Raba sa svim označenim sidrištima.

Slika 5. Karta sidrišta otoka Raba

Izvor: : Navily. <https://www.navily.com/>

Prema nedavno objavljenom dokumentu popis kategoriziranih turističkih objekta u Republici Hrvatskoj u županiji je ukupno 11 registriranih marina.⁴⁴ Unutar dokumenta nije naznačena Mitan marina koja je smještena u Novom Vinodolskom. Sa sigurnošću se može zaključiti kako se unutar županije nalaze četiri marine koje spadaju pod grupaciju ACI. Njihove marine su smještene u Ičićima (ACI marina Opatija), Cresu (ACI marina Cres), Rabu (ACI marina Rab) i Supetarskoj dragi (ACI marina Supetarska draga). U nastavku je prikazan tabelarni prikaz najznačajnijih marina Primorsko-goranske županije.

⁴⁴ Ministarstvo turizma i sporta - Popis kategoriziranih turističkih objekta u Republici Hrvatskoj <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/kategorizacija-11512/arhiva-11516/11516> (12.4.2024.)

Broj	Naziv	Morski vez	Suhi vez	Ukupan broj vezova
1	ACI marina Cres	440	70	510
2	ACI marina Opatija	283	35	318
3	ACI marina Rab	134	0	134
4	ACI marina Supetarska draga	310	53	363
5	Marina Admiral	160	40	200
6	Marina Novi	204	10	214
7	Mitan marina	180	120	300
8	Marina Punat	1011	393	1404
	UKUPNO	2722	721	3443

Tablica 2. Marine u Primorsko-goranskoj županiji u 2023. godini

Izvor: Obrada autora prema podacima dostupnim na web stranicama navedenih marina

Primorsko-goranska županija raspolaže ukupno sa 3.443 vezova od kojih je 2.722 morskih i 721 suhih. Sveukupan broj ACI vezova u županiji iznosi 1.325, od kojih je 1.167 morskih i 158 suhih vezova.⁴⁵ Sve marine su otvorene tijekom cijele godine, osim na Rabu koja posluje od početka travnja do kraja listopada. Najmanja marina u županiji je ACI marina Rab koja posluje sa 134 morskih vezova. Najveća marina županije, ali i Republike Hrvatske, je Marina Punat⁴⁶ koja je smještena na otoku Krku. Raspolaže sa sveukupno 1.404 veza od kojih je 1.011 morskih i 393 suhih vezova. Druga najveća marina je ACI marina Cres koja na raspolaganju ima 440 morskih vezova i 70 suhih. Jedinu grad u sklopu kojeg se nalaze dvije marine je Novi Vinodolski. Ukupan broj vezova ima Marina Novi⁴⁷, ali veći broj vezove u moru ima Mitan marina.⁴⁸

Iako se nautičare opisuje kao turiste visoke kupovne moći, i njima je bitna vrijednost koju dobivaju za plaćenu uslugu. Na službenim stranicama prethodno navedenih marina dostupni su cjenici njihovih usluga. U cjenicima su najčešće opisane cijene vezova i to za godišnji, polugodišnji, mjesečni, tjedni i dnevni vez. Usporede li se najčešću dužinu plovila, koja iznosi od 12 do 15 metara, moguće je zaključiti kako cijene vezova unutar županije variraju. Najmanji iznos nautičari će platiti u ACI marinama Opatija i Supetarska i to za 102€. ⁴⁹ Za 110€ dnevno nautičari mogu boraviti u marini Admiral⁵⁰ koja je u sklopu dioničkog društva

⁴⁵ ACI.D.D. op. cit.

⁴⁶ Marina Punat. <https://www.marina-punat.hr/> (18.4.2024.)

⁴⁷ Marina Novi. <https://marinanovi.hr/> (18.4.2024.)

⁴⁸ Mitan marina. <https://www.mitanmarina.com/?lang=hr> (18.4.2024.)

⁴⁹ ACI.D.D. op. cit.

⁵⁰ Marina Admiral. <http://www.marina-opatija.com/> (18.4.2024.)

Liburnija. ACI marine Cres i Rab⁵¹ i marina Novi⁵² dnevni vez naplaćuju po 138€, dok Mitan marina⁵³ naplaćuje po 143€. Najskuplji vez u županiji nautičari će platiti u marini Punat⁵⁴ i to za 159€.

Kao što je prethodno već spomenuto, najviše prihoda dolazi od iznajmljivanja plovila – čarter. Ovaj oblik turizma moguće je zamijetiti unutar skoro svake luke i marine u županiji. Od malih obrta do velikih kompanija, nautičarima se nudi razne vrste plovila. Najčešća vrsta plovila su jedrenjaci i motorni brodovi-gliseri. Prema zakonu, nautičari moraju posjedovati dozvolu za upravljanje plovilom. Ukoliko je ne posjeduju, najčešće im se nudi i opcija skipera koji upravlja plovilom.

Kruzing turizam je jedan od slabije razvijenih oblika nautičkog turizma Primorsko-goranske županije. U Hrvatskoj se vrste plovila kruzing turizma mogu podijeliti na male kruzere, jahte i izletničke brodove. Mali kruzeri se definiraju kao plovila za višednevna kružna putovanja. Pod jahtama se smatraju plovila u sklopu kojih se nalazi i profesionalna posada. Izletnički brodovi su namijenjeni za jednodnevne izlete te su najčešći oblik na području cijelog Jadrana. Na području županije postoji 14 manji kruzera na kojima nautičari najčešće borave od 7 do 14 dana. Najčešća dužina malih kruzera je od 20 do 29,9 metara. U županiji registrirano je 6 jahti sa profesionalnom posadom i 7 izletničkih brodova. Za prihvrat tako većih brodova, na području županije ne postoji puno luka. Brodovi koji su duži od 100 metara najčešće se moraju najaviti u takve luke kako bi se one mogle pripremiti za njihov dolazak. Najpoznatija takva luka je luka Rijeka.⁵⁵

3.1.2. Potražnja

Pokazatelji potrošnje obuhvaćaju sveukupne prihode ostvarene od poslovanja luka nautičkog turizma, prihode marina, dolaske i noćenja nautičkog čartera, i slično. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku⁵⁶, ukupan prihod luka nautičkog turizma Primorsko-goranske županije u 2023. godini iznosio je 20.383 tisuća eura. Prihodi od iznajmljivanja vezova čine najveći udio ukupnih prihoda i to za 78% te iznose 15.899 tisuća

⁵¹ ACI.D.D. op. cit.

⁵² Marina Novi. op. cit.

⁵³ Mitan marina. op. cit.

⁵⁴ Marina Punat. op. cit.

⁵⁵ Luković T. i suradnici op. cit. str. 194.-195.

⁵⁶ Državni zavod za statistiku – Kapacitet i poslovanje luka nautičkog turizma u 2023.

eura. Nakon njih slijede prihodi od stalnog veza, tranzita, servisnih usluga te ostali prihodi. Naspram prethodne 2022. godine, luke nautičkog turizma županije ostvarile su povećanje za više od 8% ukupnih prihoda. Osim sveukupnih prihoda, u nastavku su analizirani prihodi marina unutar županije.

Broj	Naziv	2022	2023	INDEKS
1	ACI marina Cres	2.004.000,00 €	2.281.000,00 €	113,82
2	ACI marina Opatija	1.869.000,00 €	2.051.000,00 €	109,74
3	ACI marina Rab	498.000,00 €	596.000,00 €	119,68
4	ACI marina Supetarska draga	919.000,00 €	996.000,00 €	108,38
5	Mitan marina	1.060.000,00 €	1.150.000,00 €	108,49
6	Marina Punat	9.300.000,00 €	9.880.000,00 €	106,24
	UKUPNO	15.650.000,00 €	16.954.000,00 €	108,33

Tablica 3. Analiza prihoda marina u županiji iz 2023. godine

Izvor: obrada autora prema informacijama dostupnim na stranicama marina

Prije same analize potrebno je naglasiti kako nedostaju podatci marine Novi i marine Admiral. Obije marine spadaju pod grupaciju koja prikazuje sveukupne prihode grupacije. U 2023. godini navedene marine su ostvarile prihod u iznosi od 16.954 tisuće eura što je 1.304 tisuće eura, 8,33% više naspram prethodne godine. U 2023. godini prihodi svih marina su se povećali, a najveće prihode u obije godine zabilježila je marina Punat.⁵⁷ Njezini prihodi su porasli za 6,24% odnosno 580 tisuća eura naspram prethodne godine. Nakon nje slijede ju ACI marine Cres i Opatija⁵⁸, Mitan marina⁵⁹ te ACI marina Supetarska draga.⁶⁰ Najmanji prihodi, ali i najveći porast prihoda zabilježeni su kod ACI marine Rab.⁶¹ Njezini ukupni prihodi u 2023. godini iznosi 593 tisuća, što je porast od 19,68% naspram prethodne godine.

⁵⁷ Info.BIZ. <https://infobiz.fina.hr/landing> (19.4.2024.)

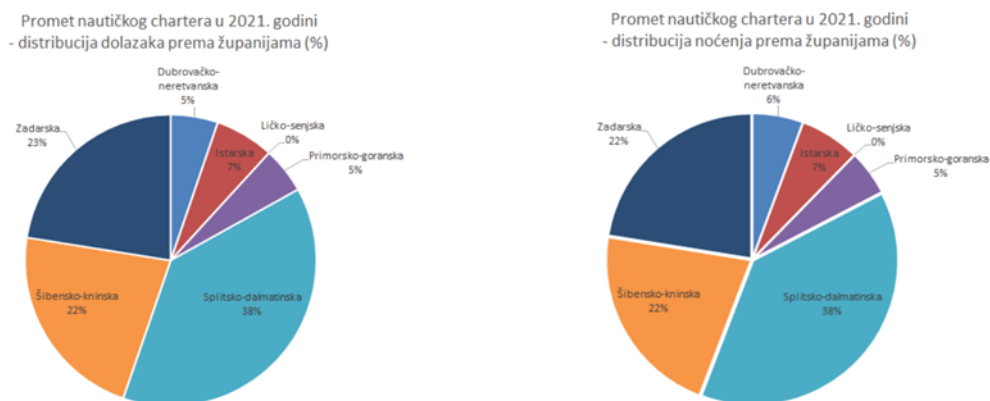
⁵⁸ Aci d.d. op. cit.

⁵⁹ Info.BIZ. op. cit.

⁶⁰ Aci.d.d. op. cit.

⁶¹ Ibidem

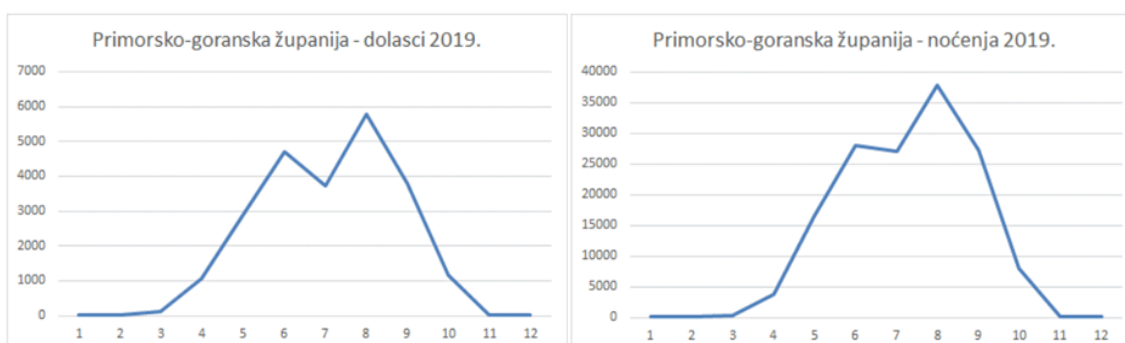
U nastavku je prikazan promet nautičkog čartera koji je analiziran kroz dvije godine. Podatci iz 2021. godine⁶² prikazuju broj dolazaka nautičkog čartera prema županijama, a podatci iz 2019. godine⁶³ detaljnije analiziraju nautički čarter Primorsko-goranske županije.

Grafikon 2. Promet nautičkog čartera – dolasci i noćenja prema županijama u 2021. godini

Izvor: NAUTIČKI TURIZAM HRVATSKE nautički charter – izdanje 2022. <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nauti%C4%8Dki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauti%C4%8Dki%20charter%20-izdanje%202022.pdf>

Iz navedenih grafikona moguće je zamijetiti značajniju količinu prometa Splitsko-dalmatinske županije unutar oba segmenta. Primorsko-goranska županija bilježi mali postotak prometa nautičkog čartera te je prema poretku predzadnja. Ispod nje smjestila se Ličko-senjska županija koja općenito nema značajan utjecaj na nautički čarter Hrvatske.

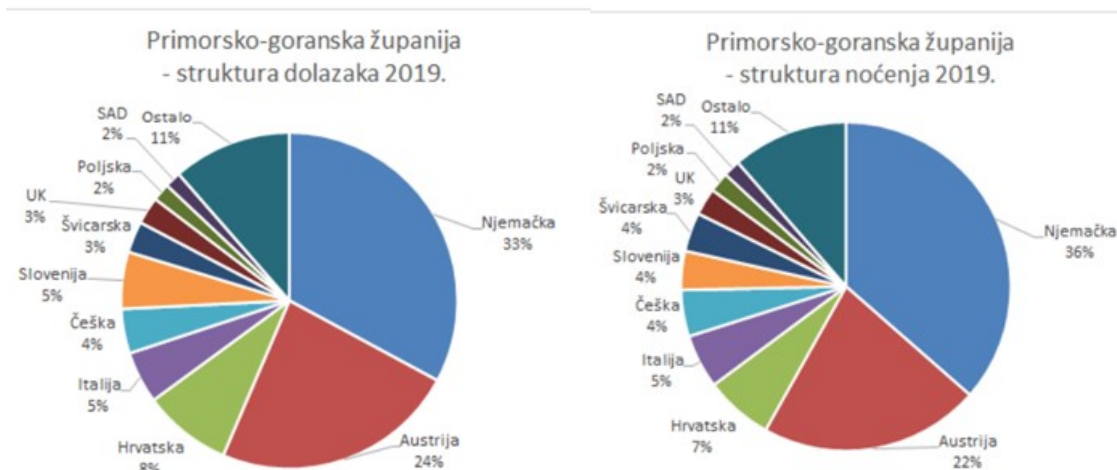
Grafikon 3. Dolasci i noćenja Primorsko-goranske županije u 2019. godini

Izvor: NAUTIČKI TURIZAM HRVATSKE nautički charter – izdanje 2020. <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nauti%C4%8Dki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauti%C4%8Dki%20charter%20-izdanje%202020.pdf>

⁶² Nautički turizam Hrvatske - nautički charter, HRVATSKA TURISTIČKA ZAJEDNICA -izdanje 2022

⁶³ Nautički turizam Hrvatske - nautički charter, HRVATSKA TURISTIČKA ZAJEDNICA -izdanje 2020

Prema grafikonima vidljivo je kako najveći broj dolazaka i noćenja ostvaren u kolovozu. Broj dolazaka naglo je porastao u lipnju te se smanjio u srpnju. Razlog tome je što je većina dolazaka u lipnju ostvarena krajem mjeseca, što je moguće povezano s kontinuiranim brojem noćenja u srpnju. Iz grafikona je moguće zaključiti kako nautički turizam u županiji omogućava smanjenje saznanosti.

Grafikon 4. Struktura dolazaka i noćenja Primorsko-goranske županije u 2019. godini

Izvor: NAUTIČKI TURIZAM HRVATSKE nautički charter – izdanje 2020. <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nauti%C4%8Dki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauti%C4%8Dki%20charter%20-izdanje%202020.pdf>

Prema strukturi nautičara, najveći broj dolazaka i noćenja bilježe Nijemci te Austrijanci. Najmanji broj nautičara dolazi iz Sjedinjenih američkih država, Poljske te Ujedinjenog kraljevstva.

Prema najnovijim podacima državnog zavoda za statistiku, broj ukupnih kružnih putovanja u 2023. godini iznosio je 635. Prema očekivanom, najveći broj kružnih putovanja zabilježen je u Dubrovačkoj-neretvanskoj županiji. Udio Primorsko-goranske županije u ukupnom broju iznosi svega 4,1%.

3.2. Analiza okruženja

U nastavku se provodi SWOT analiza te se na kraju istražuje pozicija nautičkog turizma Primorsko-goranske županije u usporedbi s konkurencijom kroz benchmarking.

3.2.1. SWOT analiza

SWOT analiza nastala je od riječi engleskih riječi Strengths (snage), Weaknesses (slabosti), opportunities (prilike) I Threats (prijetnje). Cilj ove analize je prikazati realno stanje kako bi

se donesle pravile odluke ili uspostavila adekvatna strategija. Analiziraju se unutarnji i vanjski okruženje i čimbenike koji mogu utjecati na donošene odluke. U nastavku su analizirane snage, slabosti, prilike i prijetnje nautičkog turizam Primorsko-goranske županije.

<p>SNAGE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvijena obala • Zaštićena priroda • Veliki broj marina • Prva marina u Hrvatskoj • Dobro očuvan okoliš • Blizina važnijih emitivnih područja • Znanje servisiranja i održavanja plovila • Dobra cestovna povezanost 	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slaba informiranost potražnje • Mali broj vezova • Nepostojanje vezova za mega jahte • Nedostatak adekvatne ponude • Izražena senzualnost • Nedovoljno raspoloživih sadržaja za dinamičan odmor u blizini marina • Nedostatak zračne povezanosti • Nedostatak kvalificirane radne snage
<p>PRILIKE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja i obnavljanje postojećih kapaciteta u skladu s tržišnim trendovima • Orijentiranost na održivi razvoj • Povećanje razine i kvalitete servisnih usluga u lukama nautičkog turizma • Postojeći projekti izgradnje novih marina • Edukacija kadrova • Povećanje marketinških aktivnosti na emitivnom tržištu 	<p>PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurencija ostalih priobalnih destinacija (Istra, Dalmacija) • Zagađenje okoliša • Pojavan novih zaraznih bolesti • Poremećaj na emitivnom tržištu • Nezadovoljstvo radnika • Previsoke cijene usluga • Loš postavljani zakoni

Tablica 4. SWOT analiza Primorsko-goranske županije

Izvor: Obrada autora prema Hrvatski hidrografski institut - „Strategiji razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske“.
<https://www.hhi.hr/>

Većina navedenih snaga, slabosti, prilika i prijetnja se ne odnosi samo na Primorsko-goransku županiju već na sve županije. Jedna od značajnijih snaga županije je dobar geografski položaj. Zahvaljujući njemu, županija je bliža emitivnim tržištima što je čini povoljnijom destinacijom. Također dobra cestovna povezanost unutar županije omogućava nautičarima siguran dolazak do destinacije. Osim razvijene obale i zaštićene prirode, nautičari mogu provesti svoj odmor u prvo osnovanoj marini u Hrvatskoj, marini Punat, koja se smatra začetnikom nautičkog turizma u Hrvatskoj.

Osim izražene senzualnosti, županija ima mnogobrojne druge slabosti. Naspram Dalmacije na području županije ne postoje adekvatne luke za prihvat mega jahti. Osim luka za prihvat mega jahti, u županiji nedostaje vezova. Potražnja nautičkog turizma iz godine u godinu raste, dok ponuda ostaje ista. Slaba povezanost zračne luke Rijeka s Europom značajno smanjuje broj potencijalnih nautičara. Kao što je već poznato, u Hrvatskoj je manjak radne snage. Nedostatak kvalificirane radne snage značajno sputava razvoj svih oblika turizma pa tako i nautičkog. Povezano sa izraženom senzualnošću i nedostatkom radne snage je i nedostatak adekvatne ponude. Primjer nedostataka ponude je premali broj benzinskih crpki. Nakon nedavnog zatvaranja benzinske u Crikvenici, na području od Novog Vinodolskog do Opatije nautičari nemaju mogućnost opskbe gorivom. Također u periodu van sezone većina objekata je zatvoreno, a za vrijeme sezone većina objekata radi samo u jutarnjim satima. Županija svoje slabosti, kao što su slaba informiranost potražnje i mali broj vezova u lukama, pokušava otkloniti izgradnjom novih vezova i povećanim marketingom svoj nautičke ponude na emitivna tržišta.

Kako bi se povećale snage odnosno konkurentnost županije unutar nautičkog turizma, potrebno je razmotriti sve njegove prilike. Izgradnja i obnavljanje postojećih kapaciteta jedna je od najznačajnijih prilika. Time bi se na tržištu stvorila ravnoteža. Osim obnavljanja postojećih kapaciteta, potrebno je početi realizirati postojeće projekte izgradnje novih kapaciteta. Osim ravnoteže na tržištu vrlo je bitno očuvati resurse koji se nude u sklopu ovog oblika turizma. Prilikom stvaranja strategija razvoja nautičkog turizma, potrebno je obratiti pažnju na održivi razvoj. Promocijom marina na emitivnim tržištima i edukacijom kadrova omogućiti će se županiji značajniju konkurentsku prednost. Nakon posjeta županije,

nautičari će svoje pozitivno iskustvo podijeliti sa svojom okolinom i stvoriti nove potencijalne nautičare.

Najveća prijetnja nautičkog turizma je zagađenje najčešće glavnog motiva zbog kojeg nautičari posjećuju županiju - okoliša. Osim okoliša, pojavom novih zaraznih bolesti moguć je poremećaj na emitivnom tržištu što bi negativno utjecalo na nautički turizam i njegov razvoj. Susjedne konkurentske županije predstavljaju značajnu prijetnju. Postojanje većeg broja vezova ili bolje korigirane cijene značajno mogu utjecati na nautički turizam županije. Ukoliko zaposlenici nautičkog turizma nisu adekvatno plaćeni, mogu sabotirati poslovanje i time naštetiti svom poslodavcu i pogoršati cjelokupni imidž županije. Država također može predstavljati prijetnju. Nedavan primjer tome je donesen novi Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama unutar kojeg je naznačena minimalna godišnja naknada za charter djelatnosti. Ona iznosi 800€ po plovidbi na motorni pogon dužine do 8 metara.⁶⁴ Ovaj zakon donio je veliku pomutnju charter poduzeća jer se taj iznos mora platiti za plovilo od 3 metra i 7,5 metara.

3.2.2. Benchmarking analiza

Svi subjekti na tržištu sve više koriste benchmarking koji neposredno uspoređuje subjekta s njegovom najbližom konkurencijom. Cilj usporedbe je analiza dosadašnje ponude kako bi se regulirali njezini nedostaci kojima bi se stekla prednost na tržištu. Kao najbliži konkurent analizirana je Splitsko-dalmatinska županija. Kao jedna od vodećih županija nautičkog turizma u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinska županija ima sličnu turističku infrastrukturu Primorsko-goranskoj županiji te omogućava pregled razvoja nautičkog turizma. U nastavku slijedi usporedba dviju županija.

⁶⁴ Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama čl. 72.

Slika 6. Splitsko-dalmatinska županija na karti Hrvatske

Izvor: Ministarstvo kulture i medija. <https://min-kulture.gov.hr/stratesko-planiranje/arhiva-7738/javnokulturne-potrebe-republike-hrvatske/rezultati-istrazivanja-prema-zupanijama-s-odgovorima-izvjestajnih-jedinica/splitsko-dalmatinska-zupanija/7926>

Primorsko-goranska županija smještena je na sjevernom dijelu Jadrana i pokriva 4.398,64 kilometara kvadratnih morske površine. Splitsko-dalmatinska županija smještena je na južnom dijelu Jadrana te pokriva 9.504,20 kilometara kvadratnih morske površine, odnosno 28% površine hrvatskog Jadranskog mora.⁶⁵ Obije županije bogate su kulturno-povijesnom baštinom i prirodnim ljepotama. Cestovna i željeznička prometna povezanost obiju županija je dobro razvijena. Zračna povezanost Splitsko-dalmatinske županije je bolja naspram Primorsko-goranske županije. Što se tiče morskog prometa, obije županije imaju značajnu ulogu u međunarodnom transportu dobra. Obije županije imaju dobru pomorsku povezanost između otoka. Sa turističkog stajališta Splitsko-dalmatinska županija posjeduje veći broj i značajnije luke nautičkog turizma. Primjer tome su luke namijenjene za prihvat velikih plovila, kojih u Primorsko-goranskoj županiji gotovo da i nema. Slijedi analiza nautičkog turizma obiju županija u 2023. i 2019. godini.

	Primorsko-goranska županija	Splitsko-dalmatinska županija
Sidrište	9	10
Privezište	3	3
Suha marina	6	5
Marina	11	12
Odlagalište plovila	8	7
UKUPNO	37	37

Tablica 5. Broj luka nautičkog turizma u 2023. godini

Izvor: Obrada autora prema Državnom zavodu za statistiku https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_tableid=BS_TU18_11.px&px_path=Turizam_Kapaciteti+i+poslovanje+luka+nauti%u010dkog+turizma&px_language=hr&px_db=Turizam&rxid=af2db675-8c17-49e0-893a-4f7a9897a147

Prema prethodnoj tablici vidljivo je kako obije županije ukupno imaju 37 luka nautičkog turizma. Prema istraživanju obije županije imaju 3 privezišta, a ostali oblici su im različiti.

⁶⁵ Proleksis enciklopedija – Splitsko-dalmatinska županija. <https://proleksis.lzmk.hr/57645/> (2.5.2024.)

Primorsko-goranska za 1 kapacitet ima više suhih marina (6) i odlagališta plovila (8), a Splitsko-dalmatinska ima više marina (12) i sidrišta (10).

	Primorsko-goranska županija	Splitsko-dalmatinska županija
Motorne jahte	11.066	13.976
Jahte na jedra	14.060	39.703
Ostalo	951	5.894
UKUPNO	26.077	59.573

Tablica 6. Broj plovila u tranzitu u 2023. godini

Izvor: Obrada autora prema Državnom zavodu za statistiku
https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_tableid=BS_TU18_11.px&px_path=Turizam_Kapaciteti++poslovanje+luka+nauti%u010dkog+turizma&px_language=hr&px_db=Turizam&rxid=af2db675-8c17-49e0-893a-4f7a9897a147

Prema broju plovila u tranzitnu značajnije brojke bilježi Splitsko-dalmatinska županija sa 33.496 plovila više naspram Primorsko-goranske županije. Unutar obije županije najčešća vrsta plovila u tranzitu su jahte na jedra dužine od 12 do 15 metara, a najrjeđa su plovila pod kategorijom ostala.

Prema podacima o prosječnoj popunjenosti kapaciteta ukupna popunjenost veća je u Primorsko-goranskoj županiji. U obije županije veća prosječna popunjenost vezova u moru bilježi se u ljetnim mjesecima. Najveća je zabilježena u mjesecu kolovozu u Primorsko-goranskoj županiji kada je iznosila 84,10%, dok je najniža zabilježena u lipnju u Splitsko-dalmatinskoj županiji te je iznosila 61,8%. Prosječna popunjenost vezova na kopnu povećava se tijekom zimskih mjeseci. Najveća popunjenost je zabilježena u prosincu u Primorsko-goranskoj županiji kada je iznosila 64,40% a najmanja je zabilježena u kolovozu u Splitsko-dalmatinskoj županiji te je iznosila 51,40%.

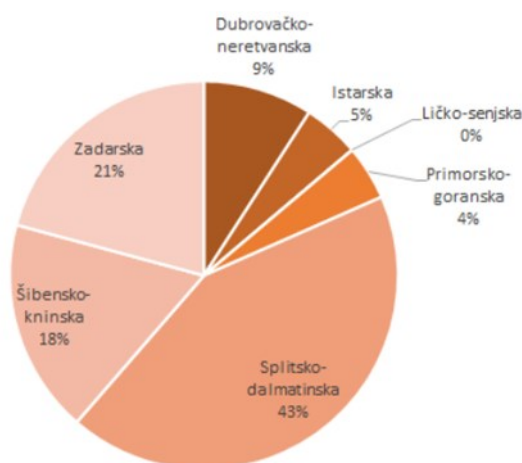
	Primorsko-goranska županija	Splitsko-dalmatinska županija
Iznajmljivanje vezova	15.899	25.443
Stalni vez	13.668	17.488
Tranzit	2.231	7.955
Servisne usluge	1.409	4.683

Ostali prihodi	3.076	8.625
-----------------------	--------------	--------------

Tablica 7. Ostvareni prihodi luka nautičkog turizma bez PDV-a u tis. eura u 2023. godini

Izvor: Obrada autora prema Državnom zavodu za statistiku
https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_tableid=BS_TU18_11.px&px_path=Turizam_Kapaciteti+i+poslovanje+luka+nauti%u010dkog+turizma&px_language=hr&px_db=Turizam&rxid=af2db675-8c17-49e0-893a-4f7a9897a147

U 2023. godini Splitsko-dalmatinska županija ostvarila je veće prihode od Primorsko-goranske županije. U obje županije najviše prihoda ostvareno je od iznajmljivanja vezova. Slijede ih prihodi od stalnih vezova i tranzita. Najmanji prihode ostvarile su servisne usluge. Ukupan zbroj prihoda prema državnom zavodu za statistiku za Primorsko-goransku županiju iznose 20.383 tisuća eura, a za Splitsko-dalmatinsku 38.751 tisuća eura.

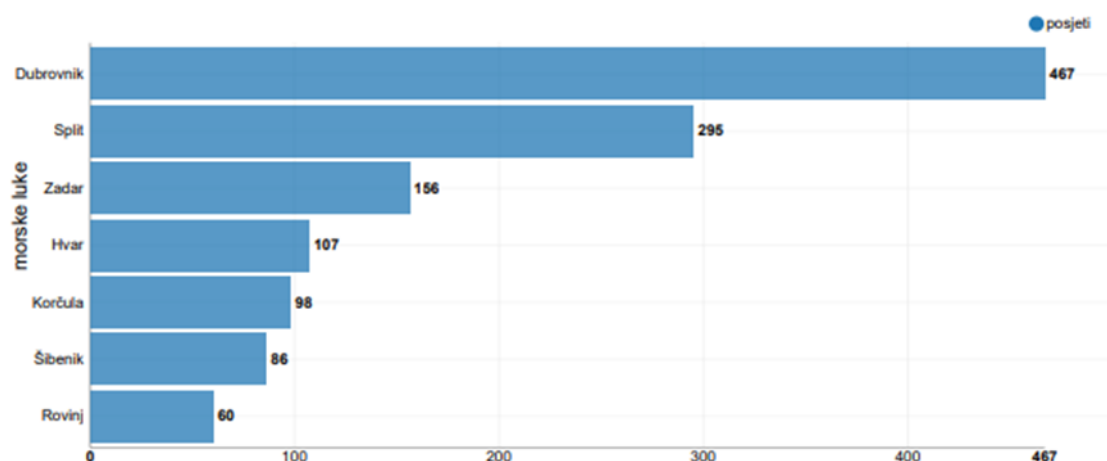

Grafikon 5. Dolasci u nautičkom čarteru prema udjelu u županijama u 2019. godini

Izvor: NAUTIČKI TURIZAM HRVATSKE nautički charter – izdanje 2020. <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nauti%C4%8Dki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauti%C4%8Dki%20charter%20-izdanje%202020.pdf>

Prema podacima iz 2019. godine, nautički čarter je najrazvijeniji u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Broj dolazaka nautičkog čartera je iznosio 43% od ukupnog nautičkog čartera Republike Hrvatske. Županije sa najmanjim brojem dolazaka su Ličko-senjska, Istarska i Primorsko-goranska županija sa samo 4%.

U 2023. godini u Hrvatskoj je ostvareno 635 kružnih putovanja stranih brodova. Od ukupnog broja ostvarenih kružnih putovanja, u Splitsko-dalmatinskoj županiji ostvareno je 27,1%, dok je u Primorsko-goranskoj ostvareno 4,1%.

Grafikon 6. Najposjećenije morske luke kružnih putovanja u Hrvatskoj

Izvor: KRUŽNA PUTOVANJA STRANIH BRODOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ u razdoblju od siječnja do studenoga 2023.

https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2024_dokumenti//240105_DZS_kruzeri_XI.pdf

Među najposjećenijim morskim lukama kružnih putovanja nalaze se dvije luke Splitsko-dalmatinske županije. U luci Split zabilježeno je 295 posjeta, dok je u luci Hvar zabilježeno 107 posjeta. Na popisu nije naznačena niti jedna luka Primorsko-goranske županije.

Što se tiče marketinških aktivnosti, web-stranice turističkih zajednica županija naglašavaju događanja, aktivnosti i smještaj, ističući dinamičnu turističku ponudu. Na stranicama se koriste atraktivne slike, informacije o događanjima, gastronomiji, aktivnostima u nautičkom turizmu te pokazuju sličan pristup marketingu.

4. Budućnost nautičkog turizma Primorsko-goranske županije

Kako bi nautički turizam županije bio konkurentniji na tržištu, potrebno ga je razvijati. Na zahtjev županije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu i Sveučilište u Rijeci razvili su plan kojim će se turizam u Primorsko-goranskoj županiji razvijati do 2030. godine. Plan razvoj objavljen je 2022. godine te su u njemu detaljno analizirano trenutno stanje turizma u županiji te razvojne potrebe i ciljevi koji se planiraju ostvariti do 2030. godine. Osim onih glavnih ciljeva kao što su unapređivati kvalitetu svih smještajnih kapaciteta i njihove strukture i kontrolirati utjecaj turizma na prostor, okoliš i glavne atrakcijske elemente, u planu su definirani i posebni ciljevi:⁶⁶

- Unapređenje kvalitete i izvrsnosti
- Osnaživanje inovativnosti i održivosti
- Isticanje raznolikosti i posebnosti
- Provođenje zelene i digitalne tranzicije
- Jačanje partnerstva i destinacijskog menadžmenta

Za ostvarenje navedenih ciljeva daje se veliki naglasak na razvoj specifičnih oblika turizma, kao što su zdravstveni turizam, ruralni, nautički i ekoturizam, kulturni, sportski i avanturistički turizam. Njihov razvoj se preporučuju putem Tailor made koncepta ponude. Formiranje ovog oblika ponude predstavlja poseban izazov jer je ponuda namijenjena aktivnim turistima visoko platežne moći koji su vrlo zahtjevni i kritični. Ovakva ponuda omogućila bi promociju različitih specifičnih turističkih proizvoda, kao što su proizvodi nautičkog turizma, i razvijanje svih područja županije.⁶⁷

Osim razvijanja specifičnih ponuda, naglasak se daje i na razvoju svih kapaciteta. Povećanjem broja kapaciteta vezova u moru i na kopnu, županija će ostvarivati bolje turističke rezultate. Županija kontinuirano ulaže u svoje kapacitete. U nastavku su prikazani projekti vezani uz nautički turizam koji se trenutno provode na području županije.

⁶⁶ Plan razvoja turizma u Primorsko-goranskoj županiji do 2030. godine.
<http://www.kvarner.hr/docs/kvarner2011HR/documents/2652/1.0/Original.pdf> (4.5.2024.)

⁶⁷ Ibidem

Slika 7. Aktualni projekti na području Primorsko-goranske županije

Izvor: Invest pgž.hr. <https://investpgz.hr/marine-i-luke/>

Osim projekata od strane županije, ACI d.d. planira realizirati njihov projekt – ACI Gitone. ACI Gitone najveća je investicija nautičkog turizma u Hrvatskoj. Marina sa 230 vezova i raznim sadržajima planirala je u postojećoj riječkoj luci Porto Baroš. Smatra se kako će to biti digitalno i tehnološki najnaprednija marina na Mediteranu. Trenutno je marina u početnoj fazi izgradnje te su trenutno u tijeku aktivnosti vezane uz ishodenje građevinske dozvole. Osim povećanja kapaciteta nautičkog turizma, izgradnja marine otvoriti će veliki broj radnih mjesta.⁶⁸

Početak gradnje marine ACI Gitone i proširenje kapaciteta značajno bi u budućnosti moglo utjecati na okoliš. Bitno je da se prije provođenja projekta analizira mogući utjecaj na okoliš. Okoliš predstavlja ključan faktor zbog kojeg turisti posjećuju županiju.

⁶⁸ Luković T. i suradnici. opt. cit. 162.-163.

Zaključak

Jedan od najrazvijenijih specifičnih oblika Hrvatske je nautički turizam. Nautički turizam je vezan uz boravak na plovilu u svrhu odmora. Njegovi korisnici, nautičari su najčešće gosti visoke platežne moći i željni istraživanja obalnih ljepota. Početci nautičkog turizma se mogu povezati sa prvim preookeanskim krstarenjima. Njegov značajniji razvoj započeo je početkom 20. stoljeća. Dijeli se na tri osnovna pojavna oblika: luke nautičkog turizma, kruzing i charter. Luke nautičkog turizma su najrazvijeniji oblik nautičkog turizma. Dije se na sidrišta, privezišta, suhe marine i marine. Nautički charter se povezuje sa djelatnošću iznajmljivanja plovila, dok se kruzing povezuje sa kružnim putovanjima plovilima.

Razvijena obala, čisto more i bogata kulturno- povijesna baština Hrvatsku čini kao idealnom destinacijom nautičkog turizma. Povijest nautičkog turizma u Hrvatskoj moguće je prikazati kroz tri perioda: prije rata, za vrijeme rata, poslije rata. Nautički turizam u Hrvatskoj reguliran je kroz zakone koji osiguravaju sigurnost putnika, kvalitete turističke ponude i održivog upravljanja resursima. Prema strukturi vlasništva većina marina je u privatnom vlasništvu i ACI. ACI je lanac nautičkih marina koji u Hrvatskoj sveukupno posjeduje 22 marine. Iako službeni podaci nisu ujednačeni sa stvarnim, prema provedenim istraživanjima u Hrvatskoj sveukupno ima 224 luka nautičkog turizma. Najčešća vrsta plovila u Hrvatskoj su motorne jahte dužine od 12 do 15 metara, dok nautičari najčešće dolaze iz Njemačke, Austrije i Slovenije.

Kao početak razvoja nautičkog turizma u Hrvatskoj smatra se osnivanje marine Punat koja je smještena u Primorsko-goranskoj županiji. Županija smještena na sjevernom dijelu Jadrana, dobrom prometnom povezanošću, smatra se idealnom destinacijom za vikend odmore. Nautički turizam ima značajnu ulogu u turističkoj ponudi županije zahvaljujući velikom broju luka i marina. Kao u Hrvatskoj, tako ni u Primorsko-goranskoj županiji, ne postoji točan podatak koliko marina posluje. Prema vlastitom istraživanju, osim sigurne 4 marine ACI grupacije, u županiji postoji 8 marina. Osim marine Punat postoje marina Admiral, marina Novi, Mitan marina i ACI marine Opatija, Cres, Rab i Supetarska draga. Sveukupan broj vezova u županiji iznosi 3.591, od kojih 2.789 vezova u moru i 802 na kopnu. Najposjećenija i najskuplja marina u županiji je marina Punat, dok je ACI marina Rab najslabije posjećena i najpovoljnija marina u županiji.

Provedena SWOT analiza ukazala je na prednosti i nedostatke županije, kao i na prilike i prijetnje. Najznačajniji nedostatak županije je nedostatak vezova i luka za većih plovila. Županija postepeno ulaže u kapacitete postojećih luka, ali i dalje ne postoji predviđena luka za prihvat većih plovila. U usporedbi sa konkurentom Splitsko-dalmatinskom županijom, nautički turizam županije nije dovoljno razvijen pogotovo po pitanju nautičkog čartera i kruzing turizma. Također je zamijećena dominacija nautičkog turizma južnog dijela Jadrana nad Sjevernim.

Iako se razvija, konkretan razvoj nautičkog turizma županije moguće je očekivati tek u budućnosti. U budućnosti je neophodno usvojiti strategije koje su usmjerena na održiv razvoj. Pozitivan značaj trenutnog ulaganja u infrastrukturne kapacitete županije, biti će vidljiv u budućnosti. Izgradnja nove marine ACI Gitone omogućiti će županiji značajnu konkurentsku prednost naspram drugih županija, a i zemlja. Plan razvoja turizma županije dao je osnovne naputke, a sad je na županiji da ih realizira.

Bibliografija

- ACI.D.D <https://aci-marinas.com/hr/aci-marine/> (pristupljeno 22. travnja 2024).
- Alkier, Romina. (2019). Perspectives of Development of Luxury Nautical Tourism in the Republic of Croatia. Pomorski zbornik 56(1), 109-124. <https://hrcak.srce.hr/file/326913> (pristupljeno 15. travnja 2024.)
- Charter Novak. Popis marina u Hrvatskoj. <https://charter-novak.com/hr/informacije/popis-marina-u-hrvatskoj> (pristupljeno 23. travnja 2024.)
- Crometeo. Koje su najveće brzine vjetra izmjerene u Hrvatskoj?. <https://www.crometeo.hr/koje-su-najvece-brzine-vjetra-izmjerene-u-hrvatskoj/> (pristupljeno 30. travnja 2024.)
- Čorak, Sandra. Mikačić, Vesna.: Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
- Državni zavod za statistiku. Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma 2023. Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2023. <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58173> (pristupljeno 30. travnja 2024.).
- Državni zavod za statistiku. Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj 2023. Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2023. https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2024_dokumenti/240105_DZS_kruzeri_XI.pdf (pristupljeno 30. travnja 2024.).
- Dulčić, Ante.: Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Ekokon Split, Split, 2002.,
- Fio, Oliver.: Ekonomski i društveni značaj suvremenog pomorskog prijevoza osoba, Split, 1968., preuzeto iz Hrabovski-Tomić, Eva: Selektivni oblici turizma, Alfa-graf NS, Novi sad, 2008.

Gračan, Daniela. Alkier Radnić, Romina. i Uran, Maja.: Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2011.

Hisour. Nautical tourism. <https://www.hisour.com/nautical-tourism-39168/> (pristupljeno 9. travnja 2024.)

Hrabovski-Tomić, Eva.: Selektivni oblici turizma, Alfa-graf NS, Novi sad, 2008.

Hrvatski hidrografski institut. Strategiji razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske. <https://www.hhi.hr/> (pristupljeno 6. svibnja 2024.)

Info.BIZ. <https://infobiz.fina.hr/landing> (pristupljeno 19. travnja 2024.)

Institut za turizam. Nautika THOMAS 2022. https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_prezentacije/230621_Tomas_Nautika_2022.pdf (pristupljeno 24. travnja 2024.)

Invest pgž.hr. Projekti – marine i luke. <https://investpgz.hr/marine-i-luke/> (pristupljeno 26. travnja 2024.)

Jadrešić, Vlatko.: Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni, Školska knjiga Zagreb, Zagreb 2001.

Javna ustanova Priroda. Primorsko-goranska županija. <https://ju-priroda.hr/primorsko-goranska-zupanija/> (pristupljeno 10. travnja 2024.)

Luković, Tihomir. i Gržetić, Zvonko.: Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi hrvatske i europskog dijela mediterana, Hrvatski hidrografski institut, Split, 2007

Luković, Tihomir. i suradnici.: Nautički turizam Hrvatske, Redak, Split, 2024.

Luković, Tihomir. Nautički turizam – Definiranje i dileme, "Naše more" 54(1-2), 22-31, 2007. <https://hrcak.srce.hr/file/20164> (pristupljeno 15. travnja 2024.)

Marina Admiral. <http://www.marina-opatija.com/> (pristupljeno 18. travnja 2024.)

Marina Novi. <https://marinanovi.hr/> (pristupljeno 18. travnja 2024.)

Marina Pumat. <https://www.marina-pumat.hr/> (pristupljeno 18. travnja 2024.)

Ministarstvo kulture i medija. Splitsko-dalmatinska županija. <https://min-kulture.gov.hr/stratesko-planiranje/arhiva-7738/javnokulturne-potrebe-republike-hrvatske/rezultati-istrazivanja-prema-zupanijama-s-odgovorima-izvjestajnih-jedinica/splitsko-dalmatinska-zupanija/7926> (pristupljeno 6. svibnja 2024.)

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske - Sidrišta nautičkog turizma. https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?ie=UTF8&hl=en&msa=0&ll=44.33336573830891%2C16.259683913100112&spn=1.976221%2C3.641968&z=7&source=embed&mid=1u16M7Iy_rxTx2E3oyLA9dEGCTdY (pristupljeno 5. svibnja 2024.)

Ministarstvo turizma i sporta. Popis kategoriziranih turističkih objekta u Republici Hrvatskoj. <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/kategorizacija-11512/arhiva-11516/11516> (pristupljeno 12. travnja 2024.)

Mitan marina. <https://www.mitanmarina.com/?lang=hr> (pristupljeno 18. travnja 2024.)

Nautički turizam Hrvatske - nautički charter, HRVATSKA TURISTIČKA ZAJEDNICA - izdanje 2019. i 2022 <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nauti%C4%8Dki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauti%C4%8Dki%20charter%20-izdanje%202020.pdf> ; <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nauti%C4%8Dki%20turizam%20Hrvatske%20-%20nauti%C4%8Dki%20charter%20-izdanje%202022.pdf> (pristupljeno 4.5.2024.)

Navily. Karta sidrišta. <https://www.navily.com/carte> (pristupljeno 2. svibnja 2024.)

Plan razvoja turizma Primorsko-goranske županije do 2030. godine. <http://www.kvarner.hr/docs/kvarner2011HR/documents/2652/1.0/Original.pdf> (pristupljeno 4. svibnja 2024.)

- Plovput. Oznaka zabranjenog sidrenja. <https://www.plovput.hr/pomorska-signalizacija/oznacavanje-plovnih-putova/oznaka-zabranjenog-sidrista> (pristupljeno 5. svibnja 20214.)
- Pravilnik o redu na sidrištu Vinkuranske vala. Lučka uprava Pula, 2018. https://www.lup.hr/wp-content/uploads/2019/04/Pravilni_o_redu_na_sidris_tu-Vinkuranska_vala067.pdf (pristupljeno 14. travnja 2024.)
- Primorsko-goranska županija. O županiji <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/> (pristupljeno 10. travnja 2024)
- Primorsko-goranska županija. Županijske lučke uprave. <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-pomorsko-dobro-promet-i-veze/promet/zupanijske-lucke-uprave/> (pristupljeno 5.5.2024.)
- Proleksis enciklopedija. Splitsko-dalmatinska županija. <https://proleksis.lzmk.hr/57645/> (pristupljeno 2. svibnja 2024.)
- Randić, Marko.: Zaštićena prirodna baština Primorsko-goranske županije, Primorsko-goranska županija, Zagreb, 2006.
- Šamanović, Josip.: Nautički turizam i management marina, Visoka pomorska škola, Spit, 2002.
- Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama. Narodne novine, 2023. čl. 72. <https://www.zakon.hr/z/505/Zakon-o-pomorskom-dobru-i-morskim-lukama> (pristupljeno 6. svibnja 2024.)
- Zakon o pružanju usluga u turizmu. Narodne novine, 2021, čl. 45 <https://www.zakon.hr/z/343/Zakon-o-pru%C5%BEanju-usluga-u-turizmu> (pristupljeno 14. travnja 2024.)
- Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije. Analiza gospodarskih zone u Primorsko-goranskoj županiji 2010. <https://zavod.pgz.hr/docs/zzpuHR/documents/220/1.0/Original.pdf> (pristupljeno 25. travnja 2024.)

Žić-Dunižarić, Dragutin.: Marina punat grupa – Prvih 50 godina, Marina Punat Grupa d.o.o.,
Punat, 2014.

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1.	Ostvareni prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a 2023. godine	17
Tablica 2.	Marine u Primorsko-goranskoj županiji u 2023. godini	26
Tablica 3.	Analiza prihoda marina u županiji iz 2023. godine	28
Tablica 4.	SWOT analiza Primorsko-goranske županije	31
Tablica 5.	Broj luka nautičkog turizma u 2023. godini	34
Tablica 6.	Broj plovila u tranzitu u 2023. godini	35
Tablica 7.	Ostavreni prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a u tis. eura u 2023. godini	35

Grafikoni

Grafikon 1.	Prosječna popunjenost kapaciteta vezova u lukama nautičkog turizma 2023. godini	16
Grafikon 2.	Promet nautičkog čartera – dolasci i noćenja prema županijama u 2021. godini	29
Grafikon 3.	Dolasci i noćenja Primorsko-goranske županije u 2019. godini	29
Grafikon 4.	Struktura dolaska i noćenja Primorsko-goranske županije u 2019. godini	30
Grafikon 5.	Dolasci u nautičkom čarteru prema udjelu u županiji u 2019. godini	36
Grafikon 6.	Najposjećenije morske luke kružnih putovanja u Hrvatskoj	37

Slike

Slika 1.	Temeljne vrste nautičkog turizma	8
Slika 2.	Osnovna podjela nautičkog turizma	9
Slika 3.	Primorsko-goranska županija na krati Hrvatske	19
Slika 4.	Oznaka zabranjenog sidrenja	24
Slika 5.	Karta sidrišta otoka Raba	25
Slika 6.	Splitsko-dalmatinska županija na karti Hrvatske	33
Slika 7.	Aktualni projekti na području Primorsko-goranske županije	39